

Štev. 9 in 10

V Ljubljani, 15. oktobra 1941-XIX

Leto 58

VSEBINA: Nove zahteve našega kmetijstva z ozirom na Dolenjsko. — Kmetijska kultura na Ljubljanskem Barju (konec). — Krompir. Zakaj izruvač seče in poškoduje krompir? — Gojimo sončnice. — Vzimljenje zeljnatih glav. — Kako bomo letos uredili gnojenje? — Uničevanje močvirne preslice. — Letošnja trgatev. — Sterilizacija vinske posode. — Ohranitev delovne sile vprežnega goveda. — Parilnik za krompir. — Kako postopamo, če je vprežna oprema ožulila živali? — Uspešno izkopavanje drevesnih panjev. — Doma izdelane mišolovke. — Zavarovanje povrtine pred pozebo. — Občni zbor Kmetijske družbe. — Podružnicam.

Nove zahteve našega kmetijstva z ozirom na Dolenjsko.

I. K.

Izpremenjene prilike nalagajo našemu narodu nove naloge. Zato smo tudi kmetje postavljeni pred nova vprašanja, ki jih moramo reševati s ciljem, da dosežemo s primernimi ukrepi trajen napredek lastnega gospodarstva.

Iz prostora tega ozemlja, ki ni bogat na najboljših zemljiščih in ki je v napredku zaostajal, moramo sedaj pridelati vse potrebno za naše preživljanje. Nihče ni prej mislil, da nas bo redil ravno ta kosček domovine, ki je bil vedno zapostavljen in ni sledil toku časovnega razvoja. Ni se hotelo videti njegovih potreb in stremljenj. Dolga leta se je posvečalo vsi pozornost lepšim in lažje dostopnejšim predelom in se jih je gospodarsko dvignilo. Vsa pospeševalna akcija se je prilagodila potrebam teh krajev in tudi podpore so našle povečini pot tja, kamor železnica hitreje teče. Naši predeli ne bi bili tako revni kakor so, ako bi se skrbelo, da bi napredovali s tokom časa in potreb.

Živinoreja.

Prvo pereče vprašanje, ki se je pojavilo pri nas v novih razmerah je bilo vprašanje dobave mleka in mlečnih izdelkov. Rešila nas je okolnost, da je bilo letošnje leto še precej ugodno za pridelovanje seno in da kmet ni primoran radi pomankanja krme živino odprodati. Zganile so se tudi prej zapostavljene mlekarne, čeprav ne bodo mogle rešiti v celoti vprašanja

oskrbe mleka za prebivalstvo. Vse te okolnosti pa še ne zadostujejo, temveč bo potrebno našo živinorejo temeljito preusmeriti. Živinica je tudi do sedaj kolikor toliko poplačala kmetovo skrb kljub temu, da so razni poizkusi z njo v precejšnji meri in proti volji naroda notisnili njeno gospodarsko kakovost navzdol, mesto navzgor. Del rejskih zadrug je, radi neupoštevanja njihovega pravega delovanja in ker ni dobival potrebnih smernic, skrbel le za pitanje živine, namesto da bi vršil selekcijo zaradi izboljšanja naše plemenske živine. Tako njihova trgovska stran ni bila v službi izboljšanja živine. S pravilno usmeritvijo delovanja teh zadrug in s strokovnim vodstvom ter nadzorstvom, bi brez dragih poizkusov že lahko imeli iz domačih pasem boljšo oplemenjeno in našim razmeram prilagojeno živino, kot je pa bil večidel za drag denar uvožene. Vemo pa tudi, da bi poleg načrtne selekcije odločilno vplivalo na razvoj še marsikaj drugega, česar nam ne more nuditi importirana živina, saj zahtevamo od živine marsikaj, kar drugod ne pride v poštev (n. pr. istočasna sposobnost za molžo in vprežno delo).

Za uvoženo živino ni bila v marsikaterem predelu prikladna krma, kakršna je teknila naši živini. Pogledimo naše travnike. Lepih je prav malo, umetnih še manj, pašniki so vzorno zanemarjeni. Kjer bi morala rasti v dolinah najlepša trava,

gospodari kislja. V najbolj ugodnih višjih legah ne nakosijo niti četratine toliko, kot bi jo mogli. Vprašajmo kmečke gospodarje, kako obnavljajo travnike in koliko silosev imajo manjša gospodarstva. Ugotovili bomo, da redimo po možnostih pridelovanja krme premalo živine. Zato si pripravimo v vinorodnih predelih komaj zadostno gnoj za vinograde, vedno premalo za njive, za ostalo (predvsem travnike) ga pa zmanjka. Tako ropamo zemljo in jo siromašimo.

Stelniki.

Imamo velike predele neizrabljene dobre zemlje, kjer se bohoti na km² površine praprot. Zemlja, lega in podnebje, določajo te prostore za večvredne kulture. Nehote se vprašamo po krivcu. Ti stelniki so posledica propada živinoreje in temu sledečega nezadostnega gnojenja, ki je prisilil kmeta v sedanji, skrajno ekstenzivni način uporabe zemlje. Skoro vsi stelniki so v pasivnih predelih, kjer je bilo močno izseljevanje. Izseljevanja pa ni več. Kaj se naj ukrene? Postopek s poukom ne rodi zaželenih uspehov. Tu pomaga samo regeneracija živinoreje in uvedba prisilnega obdelovanja teh ploskev. Seveda je treba skrbeti za možnost obdelave. V te predele se bo moralo poslati traktore, ki bodo rezali celino. Z njimi se bo preorala zemljo hitro in dobro. Mesto s praprotjo bodo nastiljali lahko z drugo steljo, ki bo boljša, ker bo vsrkavala gnojnico, nudila živini mehko ležišče in se dobro razkrajala v humus, poleg tega pa donajala zlato zrnje. S podobnimi odloč-

nimi ukrepi bi se naj razmočvirilo tudi naše travnike. (Vidi članek o melioracijah in komasacijah v Kmetovalcu).

Gospodarske zgradbe.

Časovna ura se je ustavila tudi pred našimi hlevi. Tu, kjer leži kmetovo bogastvo, se poceja gnojica, gnoj pa se suši. Vse je čakalo na podpore. Podpor ni bilo, razen tega se je cement podražil.

Poglejmo še naše hleve, saj smo uvažali oplemenjeno živino, ki je živela v svoji prvotni domovini v dobrih prilikah. V zadnjih desetletjih se je marsikaj preuredilo. Ker so te zgradbe zelo važne za vsako kmetijsko gospodarstvo, bi vsakdo pričakoval, da so bile te zgradbe smiselno urejene ali preurejene. Izdatki za delo in material so skoro isti, ali gradimo pravilno ali nepravilno. Ugotoviti moramo, da malokateri hlev, nov ali preurejen, odgovarja svrhi.

Izdelali so se načrti, delile so se podpore, strokovno osebje je nadziralo te zgradbe in dajalo nasvete, a kljub temu se je napravilo pri njihovi gradnji neverjetno mnogo bistvenih napak. Zato bomo morali premišljati, če ni morda kakšen drug postopek boljši, ki je bil mogoče preizkušen glede praktičnosti že drugod.

Zaradi važnosti teh zgradb bi moral biti o vsaki novogradnji ali preureditvi obveščen okrajni kmetijski referent, ki bi odobral načrte in dajal smernice za gradnjo z ozirom na produktivno sposobnost posestva in tudi nasvetoval mojstra. Te zidave naj bi smeli izvrševati le mojstri ali stavbeniki, ki bi v posebnih tečajih spoznali zahteve dobrega hleva, gnojnične jame ali gnojišča, da ne bi postavljali več hlevov, ki niso podobni ne hlevu in ne kleti, ampak kvečjemu kakemu skladišču. Šele po odobritvi in zgraditvi naj bi se dala za gradbene stroške primerna pomoč. Morala bi se pa najti možnost, da bi se dalo za vse take gradnje in preureditve dolgoročno brezobrestno posojilo, ki bo omogočilo, da bi jih lahko izvedli vsi, ki imajo primerno velika posestva in čutijo potrebo po dvigu svojega gospodarstva. S tem postopkom bi vršili kmetijski referenti zelo koristno delo in ne bi bili preveč obremenjeni, saj bi bili zidarski mojstri odgovorni za pravilno gradnjo.

Poljedelstvo.

Da so bili nasveti v strokovnih knjigah in časopisih glede najvažnejših kmečkih opravil skoro brezuspešni, vidimo tudi pri ravnanju z gnojem na gnojišču, razvozu gnoja in obdelovanju polja. Ogromna večina polj je ob napačnem času preorana in s svežim gnojem zagnojena. Zanimalo me je, koliko njiv je bilo jeseni sprašenih ob 11 km dolgem delu ceste in to v predelu, kjer rada gospodari suša. Med tisoči njiv sem naštel le 69 pravočasno obdelanih. Zanimala pa me je na naših pobočjih, kjer je težka in mrzla zemlja, globina oranja in sem videl, da so bile njihove povečini 10—15 cm globoko zorane. Ali je pri takem stanju čudno, ako je pridelek krompirja tudi na naših najboljših njivah pičel in da krompir iz takih neprezračnih njiv rad gnije? Povsod naletimo na isti vzrok: površnost in nevednost!

Poglejmo še, koliko se na polju uporablja orodje. Večino obdelovanja opravlja kmet z ročnim delom, ki je najdražje in najbolj zamudno. Celo leto dela kmet brez odmora in vendar nima zadovoljujočih uspehov. V dobi konjunktura si ne opomore dovolj, zato le v slabih letih v dolgove kljub svojemu neprestanemu delu. Le počasi si utira stroj pot na naša polja. Trije se je v zadnjih letih močno razširil, manjkajo pa še kultivatorji, osipalniki, v mnogih krajih mlatilnice, v ravninah pa sejalni in kosilni stroji. Največji predsodek je proti sejalnemu stroju, ki ga tudi tam, kjer ga imajo, ne uporabljajo. Ako ni navzoč pri setvi gospodar, ki pozna delo s sejalnim strojem, seje služinčad z zaprtimi lijaki. Seveda je potem neuspehu kriv stroj, nikoli pa posestnik ali delavci. Vsi ti stroji so bili v normalnih časih sorazmerno dragi in je nemogoče, da bi jih kupili manjši posestniki. Zato bi bile povsod potrebne strojne zadrage. Proti zadrugam je pa razširjen velik predsodek. Zato sem skrbel povsod, da si je nabavila in posojala najpotrebnejše stroje naša zadruga: kmetijska podružnica.

Vinogradništvo.

V zadnjem desetletju so se razširili na boljših površinah naših nevinorodnih krajev vinogradi, v katerih vladata šmarnica in izabella. Ako se bodo še širili in ne bodo dajali več vina samo za dom,

ampak tudi za prodajo, bo nastala večini prav majhna, zaradi svojih leg neprimerena za druge kulture in samo vinograd omogoči tem predelom možnost preživljanja, zato pa posvečajo vinogradniki vso skrb le vinogradom. V teh krajih domuje največja revščina, kadar je slaba cena vinu. Vsa razmišljanja strokovnjakov o odpomoči tem predelom niso segla do dna možnosti rešitve vinorodnih krajev. Sklepi na zborovanjih vinogradnikov so ostali povečini nerešeni. V interesu zdravja večine našega naroda in gospodarstva v vinorodnih krajih je, da se vinogradništvo vrašanje ne samo načenja in o njem razpravlja, ampak da se že enkrat temeljito reši in izvedejo učinkoviti ukrepi.

Važno bi bilo predvsem, da bi se omogočila prodaja grozdja po primernih cenah. Da je potreba po uživanju grozdja precejšnja, vidimo iz tega, da je bilo letos uvoženo grozdje tudi v izložbah trgovin v manjših krajih. Če bo grozdje poceni in dobro pakovano, ter če bodo naši časopisi posvetili zdravilni vrednosti grozdja dovolj pozornosti, se bodo velike množine grozdja prodale v jeseni. Prodajo grozdja bi najlažje in najcenejše izvedla zadružna organizacija, ki bi delovala pod nadzorom kmetijskega oddelka pokrajinske uprave in bi imela nekaj avtomobilov za odvoz in razvoz in pa zaboje za pakovanje grozdja. Vodstvo bi moralo skrbeti, da bi se prodajalo grozdje najrevnejših vinogradnikov iz vinorodnih predelov. Kmetijski oddelek bi moral skrbeti, da bi se ustvaril fond, ki bi se uporabljal za obnovo vinogradov s sortami, ki dajejo namizno grozdje. V Ljubljani bi pa moralo biti zgrajeno prepotrebno skladišče s hladilnimi napravami za shranjevanje grozdja in sadja.

Težja je prodaja vina, ker ni tipizirano. Toda ker je zelo slično po okusu, se ga lahko loči od drugih vin. Zato mu je potrebno ime zaščititi. Do sedaj so pokupili skoro vse vino vinski trgovci in ne prave vinarske zadrage. Vnovčevanje vinogradniškega pridelka kot vino ali mošt ni zdravo. Trgovce vodi samo trgovski princip in zato nekontrolirano z rezanjem z manjšimi in ceneni vini kvarijo tipična vina. Takšno neorganizirano prekupčevanje ni samo spremenilo tip vina v neko neodrejeno mešanico, ampak ga je tudi podra-

žilo za konzumenta. Ker je bil vinogradnik pri prodaji vina popolnoma nevarnost za naše vinogradništvo, ki se bori le s težavo za svoj obstanek. Vinorodni kraji so gosto naseljeni, posestva so v njih ponoma odvisen od potrebe in volje vinskega trgovca, so zaradi denarne stiske radi ponujali vina ceneje kot je bila ponudba začetkom nakupa. Vinogradniki so vedeli, da je bolje zanje, če čim prej prodajo vino, ker drugače ne bo ne vina in ne denarja. Seveda bi se dala prodaja dobro urediti, če bi imeli vinogradniki slične zadruga kot so Smederevska, Negotinska, Ličevačka, Vlastelinska in druge ter če ne bi hotel imeti vsak svoje zidanice, temveč bi prodajali grozdje za prešanje v združnih obratih. V teh združgah bi morali biti nastavljeni izvežbani kletarji. Zdruga vodstvo, ki naj bi bilo sestavljeno iz pravih vinogradnikov, bi lahko nudilo prvovrstno kapljico. Ako bi se skrbelo z zadostnim nadzorstvom za prodajo čistih in nepovrženih vin, bi ne zastajalo vino, niti bi ne imeli večji pivci tako pokvarjenega okusa, da bi dajali prednost šmarnici pred tipiziranimi vini.

Možna je tudi prodaja vina pretvorjenega v kis v letih, kadar je cena vinu prav slaba. Pred leti je bilo vino po 1.75 din do 2.50 din, v nekaterih krajih je bila cena še nižja, dočim je bil vinski kis po 4 din. Ako bi bilo ime vinski kis zaščiten in bi se ne imenovali umetni proizvodi vinski kis, bi se lahko s pretvorbo vina v kis splošno izboljšala cena. Najbolj kisel mošt bi se pa takoj ob trgatvi predelal v sladok. Žalostno je, da v naši kmetijski, vinogradniški in sadjarski pokrajini v mestnih, letoviških in zdraviliških restavracijah, hotelih in grand hotelih ne dobimo naših naravnih domačih proizvodov, ampak le umetna. Nikjer ne točijo sladok, lahko pa dobimo razne pokalice, šabese in podobne nezdrave pijače. Vse to so prav žalostne ugotovitve in zaman je vse tarnanje, če se vinska proizvodnja ne organizira in istočasno ne komercializira, ker posameznik ni v stanju in ne bo hotel prodajati grozdja, izdelovati sladok ali kis, kakor je to mogoče v veleobratih.

Enako žalostno poglavje tvori obnova vinogradov. Prenovdana šmarnica si utira zmagoslavno svoj pot v vinograde. Naravno zato,

ker več da, manj zahteva oskrbovanja kot dobre vrste, za uspešno zaježev širjenja primanjkuje prave zakonske osnove, trgovci pa kupijo, kar je cenejše, ne da bi se ozirali na kakovost. Kakšne bodo posledice tega nezdravega razvoja za naše vinogradnike, ni težko predvideti. Če bo šlo tako dalje, bomo lahko dobili čez nekaj let pristno Trškogorsko, gadovopeško, sremiško, bizeljsko i. t. d. šmarnico, ki bo enaka oni iz sedaj še nepoznatih gričev. Zdravniki bodo pa lahko študirali učinke metilnega alkohola, ki se po posledicah ne loči, pa naj bi bil iz Gadove ali pa Vranje peči.

Sadjarstvo.

Tudi naši sadovnjaki in sadjarstvo je še na pol poti. Kljub vsemu trudu privatne iniciative so se le nekateri deli dvignili na stopnjo, ki jo zahtevata čas in potreba.

Skrbi za zmanjšanje števila sort je sledila doba za dvig kakovosti s tujimi sortami, zanemariamo pa so se domače, proti mrazu in klimi odporne sorte. Sedaj se posveča obilo pažnje dobri izrabi slabšega sadja in onega, ki ni tržno blago, čeprav nimamo nobene večje tovarne za sadne mezge, temveč le sadne sušilnice. Slediti mora doba manjših zbiralnih in pakovalnih skladišč s hladilnimi napravami in možnostimi tehnične predelave sadja. Zeleti bi le bilo, da bodo vse te naprave v združnih rokah, ker le takrat bo zadovoljen tudi producent.

Enotnost števila sort se ni dosegla ne pri nas, ne drugod, kljub nagrajam. Le počasi se je ponekod dosegala z nasajanjem novih sadovnjakov. V bližini trgovskih središč je bil ta razvoj nekoliko hitrejši kot v oddaljenih. Tudi zanimanje za negovanje sadnega drevja se je že nekoliko razširilo. V mnogi hkratih se že gnoji, neguje in škropi sadno drevje. Sedaj se gradi veliko raznih tipov brezdimnih sušilnic, od male s 6 lesami za posamezne sadjarje, do velike dr. Stojkovičeve. Primanjkuje pa povsod sadnih zabojev, orodja, kotlov za kuhanje mezge, sterilizatorjev, pa tudi Lanico za konzerviranje sadja in zelenjave v pločevinaste škatle se bi že moral nahajati v shrambah naših sušilnic. Upajmo, da bosta tudi naslednji stopnji sadjarskega napredka v doglednem času doseženi. Brez zbiralnic ni dobre prodaje in brez njih ne more uspevati nobena zadruga.

Gozdarstvo.

Zelo žalosten je pogled v naše gozdove. Pozabljamo, da smo na kraških tleh in da bomo s prekomernim izsekavanjem uničili ne samo gozdove, ampak da bodo nastopile z izginetjem te naše naravne obrambe pred vetrovi hitrejša sprememba toplote in hujši nalivi, ki bodo odplavljali plodno zemljo, katero so bogatili s svojim znojem naši predniki sto in stoletja. Predniki so nam čuvali in očuvali gozd in naš rod ima isto dolžnost. Gozd je bil in je še rezerva, ki kmetu pomaga prebroditi najtežje čase, prenesti težke udarce usode in kriti nujne večje izdatke. Ako ta rezerva in ta branik naše zemlje pade, sledi propast naših domov. Izseljevanja in dotoka izseljeniških zaslužkov ni več kot nekdaj, iz kamenja ne bomo mogli pridelati hrane, zato moramo ustaviti uničevanje naših gozdov, preden ne bo prepozno.

Strokovno šolstvo.

Večine napak je kriva nevednost. Edina kmetijska šola v pokrajini ne zadostuje, da bi se strokovno znanje hitro dvignilo med kmečkim narodom. Imeti bi torej morali več kmetijskih šol. Toda poprej moramo preiskati, zakaj je ta edina kmetijska šola tako malo uplivala na povzdigo kmetijstva in zakaj so se absolventje raje posvetili drugim poklicom. Izgleda, da krivda ne leži na vodstvu in učiteljih na tem zavodu, temveč v raznih drugih okoliščinah, da so absolventi obupali nad kmetijstvom in da šola vsako leto jedva zbere potrebno število učencev. Mogoče je potrebno šoli nuditi več sredstev, ali izbrati drugi objekt, ki bi dajal boljše žetvene donose. Ako učenec spozna, da se na šolskem posestvu rezultati dosežejo le z izrednimi investicijami, ki jih kmečko gospodarstvo ne premore, se v njih utrjuje mnenje, da je kmetijstvo skrajno nerentabilno podjetje in obsojeno v propadanje. Vse povsod so pionirji kmetijskega napredka absolventi kmetijskih šol, ki se na lastnem posestvu praktično udeležujejo. Teh nam manjka in zato je Dolenjska zaostala.

Da bi se dvignila višina kmetijske izobrazbe v širših slojih, je v zadnjem času ustanavljala oblast kmečke in gospodinjsko-nadaljevalne šole povsod tam, kjer se je čutila potreba, kar pa ne zadostuje, ker kmetijsko šolstvo bi moralo

biti povsod in obvezno. Razvoj teh šol, ki naj bi vzgojile elito bodočih gospodarjev in gospodinj, je oviralo deloma nezanimanje v nekaterih krajih, deloma pa pomanjkanje učnega osebja. Tega bi bilo

lahko dovolj, ako bi se usmerilo učitelje v kmetško smer s tem, da bi bil peti letnik na kmetijski šoli, kjer bi se vsak učitelj teoretično in praktično izobrazil.

Poljedelstvo.

Kmetijska kultura na Ljubljanskem Barju.

Ing. J. Turk

(Konec)

6. O pridelovanju žitaric in drugih močnatih plodov na Ljubljanskem Barju.

Ljubljansko Barje se glede na pridelovanje žita ne more kosati z našimi južnejšimi žitnimi zakladnicami, ker ima prevlažno zemljo in podnebje. Vendar tudi žitarice in drugi močnati plodovi še dosti dobro obrodijo na Ljubljanskem Barju.

Za pšenico ni posebno prikladen barski šotni svet, pač pa rodi prav dobro na barskih trdinah.

Še najboljše krušno žito za barski šotni in trdinski svet je **ozimna in jara rž**, če je njeno seme dobrega izvora.

Ječmena se prideluje na Ljubljanskem Barju razmeroma malo, če tudi obrodijo prav dobro zlasti na trdinskem barskem svetu.

Še največ sejejo barjani **ovsa**, ki pa zaradi premalo utrjenih šotnih barskih tal bolje uspeva na barskih trdinah, kjer ne poleže tako lahko. Ker pa se na barskih tleh hitro sprevrže, je treba ovsu česče premenjati seme. Kakor izkustvo kaže rode kaj slabo njegove udomačene vrste.

Prav lepo uspeva na Ljubljanskem Barju tudi **turšica** ali **koruza**. Njeno pridelovanje pa bo še pridobilo na važnosti, ko bodo urejene vodne razmere na Ljubljanskem Barju.

Uspešno je nadalje pridelovanje **prosa** na Ljubljanskem Barju, ki pa se še ne izvaja v preveliki meri.

Sila važna močnata rastlina za Ljubljansko Barje je **ajda**, ki jo sejejo na Barju od kar se izvaja njivska kultura na njem. Bili so časi, ko je bila ajda sploh edini pridelek s požigom kultiviranega Ljubljanskega Barja. Ajdo sejejo na Barju kot **zgodnjo** ali **prašno ajdo** in kot **strniščno ajdo**. Zgodnja ali prašna ajda uspeva bolje in tudi bolje obrodijo.

Pridelovanje krušnih plodov pa

bo dovedlo do popolnega uspeha na Ljubljanskem Barju uprav šele potem, ko bo Barje docela izboljšano in kultivirano in se bo na njem sejalo le potom selekcije odbrano seme teh rastlin.

7. O pridelovanju okopanin na Ljubljanskem Barju.

Med okopavinami zavzema **krompir** najvažnejše mesto na Ljubljanskem Barju. Pridelujejo ga tu za ljudsko prehrano in za krmilo na barskih šotnih in trdinskih tleh. Toda na šotni zemlji pridelan krompir je boljši za krmo in industrijo, nego za živilo, ker ima tujeroden okus po barskih tleh, ki ga tudi pri jakem umetnem gnojenju ne izgubi popolnoma. Krompir rodi, kakor so pokazali gori navedeni gnojilni poizkusi, naravnost izborna na Ljubljanskem Barju. Zato bi se mogla zasnovati na podlagi njegovega pridelovanja prav izdatna skrobna in špiritna industrija na Ljubljanskem Barju, od česar bi imeli Barjani veliko gmotno korist.

Od ostalih okopavin so važne **krmna pesa**, **repa** in **korenje**. Pridelujejo se za krmo v velikem obsegu na barskih šotnih in trdinskih tleh, kjer uspevajo izvrstno, ako je svet primerno osušen in obdelan. Kulturni poizkusi, ki jih je izvedel pisec teh vrstic, so pa pokazali, da uspeva na Ljubljanskem Barju prav imenitno **sladkorna pesa**.

8. O pridelovanju sočivja in zelja ter oljnih rastlin in povrtnin na Ljubljanskem Barju.

Od sočivja pridelujejo na Ljubljanskem Barju razmeroma prav mnogo **nizkega** in **visokega** ali **natičnega fižola**, ki izvrstno uspevata na vsakovrstnih dobro obdelanih barskih tleh. **Graha** in **leče** pridelajo na Barju razmeroma malo, dočim sadijo **bob** sem ter tja le v mešovityh kulturah.

Važna vloga gre **zelju** na Ljubljanskem Barju, ki prav imenitno raste na barskih šotnih in trdinskih tleh, ako so v povoljni kulturi.

Od oljnih rastlin gre nekaj veljave **solnčnicam**, ki uspevajo prav dobro na Ljubljanskem Barju. Zasluzile bi še večjega uvaževanja posebno zaradi tega, ker se jim prilegajo mešovite kulture, v katerih ne zatirajo drugih rastlin.

Na Ljubljanskem Barju uspevajo izvrstno tudi vsakovrstne **povrtine**. Zato je pričakovati, da se bo razvilo na njem vrtnarstvo v velikem obsegu, ki bo zalagalo s svojimi pridelki poleg Ljubljanice tudi naša letovišča in industrijske kraje. V tem pogledu se obeta Ljubljanskemu Barju še velika bodočnost.

9. O sadjarstvu na Ljubljanskem Barju.

Tudi sadjarstvo, kolikor je v zvezi s kmetijsko kulturo, se zlasti ob periferiji Ljubljanskega Barja prav lepo razvija in posega že tudi v njegovo notranjost. Prvenstvo gre jabolkam in hruškam, kjer ni v oviro njihovi uspešni rasti previsoka podtalnica.

V splošnem se lahko reče, da je Ljubljansko Barje danes že docela obdelano. Če pa kljub temu ne more priti na njem do popolnega razmaha kmetijske kulture, je krivo temu dejstvo, da še vedno ni tako osušeno, kakor to zahteva njegovo intenzivno obdelovanje. Kriva je pomanjkljivi kmetijski kulturi na Ljubljanskem Barju deloma pa tudi zaostalost barjanskih kmetov v kmetijski naobrazbi. Treba je zategadelj, da se pospešijo ter dovršijo glavna in podrobna osuševalna dela na Ljubljanskem Barju. Za povzdigo obdelovanja Ljubljanskega Barja je treba pa tudi, da se ali oživi »Društvo za pospeševanje obdelovanja Ljubljanskega Barja«, ali da se ustanovi poseben odsek zato pri »Glavnem močvirskem odboru«, ali pa da prevzamejo pospeševanje obdelovanja Barja kakšne druge interese. Samo tako bo mogoče nadaljevati z vzglednimi poizkusi, ki so potrebni za vsakega kmetovalca, da se na njih priuči pravičnega in racionalnega obdelovanja svoje zemlje.

V pripombi pod črto k gornjem članku v 8. št. popravi ime pisca, ki se pravilno glasi ing. Jakob Turk.

Krompir.

Z letošnjim pridelkom krompirja nismo zadovoljni. Izkopali smo ga malo in še ta rad gnije. Boljše uspehe so dale le nekatere nove vrste (Jubel, Ackerseggen, holandski, itd.) in domača rudeča gospodarska vrsta. Še bolj kot v normalnih časih občutimo, da nas je oneidovec izdal in iščemo vzroke izrojenosti te vrste. Gospodarji s skrbjo iščejo boljše seme za spomladansko setev, saj se zavedajo, da bo velika stiska zanj, na dovoz od drugod pa pod sedanjimi razmerami ni misliti. Pri tem pa se zavedamo, da bo prihodnje leto za prehrano krompir še bolj važen kot letos in da bi ga morali več pridelati, če hočemo zadostiti vsem zahtevam. Zato ne bo škodovalo, če o tem perečem vprašanju že sedaj nekoliko razmotrimo in si predočimo napake, ki smo jih storili, ter najdemo smernice za delo v prihodnjem letu.

Letošnje izkušnje kažejo, da so izkopali kolikor toliko zadovoljujoč pridelek le oni gospodarji, ki so že v jeseni ali vsaj zgodaj spomladi njive globoko preorali. Tako je mraz mogel sirove brazde spremeniti v ono drobno grudasto strukturo, pri kateri zamore zemlja največ zimske vlage konzervirati za sušna obdobja in tudi vsrkati največ zraka, da se presnavljanje v zemlji pravilno razvija s pomočjo bakterij, ki brez zraka ne morejo uspevati. Oporekali bodo nekateri, da preteklo rastno dobo rastlinam ni bila potrebna zimska vlaga, saj je bilo dežja dosti. Res je to, toda spomnijo naj se Dolenjci na čas ob in po cvetenju krompirja, ko skoraj tri tedne ni bilo dežja. V tej dobi se je odločilo, koliko bo pridelka in pri tem je odločujoče vplivala rezerva vlage v zemlji. Nepremrzlo zemljo, ki ni imela drobno grudasto strukturo, (posebno velja to za težje zemlje) je spomladansko deževje že toliko zbil in stisnilo, da vlage ni mogla več upijati, niti je bilo prostora za zrak v njej. Zemlja je bila mrtva, ker v njej ni bilo življenja bakterij. Ustvarile so se škodljive kisline zaradi preprečenega presnavljanja. Nato je nastopila suša, ki je izsesala iz zemlje še ono malo dežja, kolikor ga je v zemljo pronicalo, a zemlja je razpokala in se strdila. Vse te okolnosti so odločilno vplivale na nastavek gomoljev, tako da se krompir kljub po-

znejšim izdatnim padavinam in zračenju z okopavanjem ni več mogel opomoči.

Takšno stanje zemlje je vplivalo seveda tudi na razvoj gnilobe. Oslabljen rastlina je bila manj odporna proti njej, zadostna vlaga proti koncu rasti je pospešila razvoj škodljivih bakterij.

Druga važna skušnja dokazuje letos nazorno, da gnojenje s hlevskim gnojem ne zadostuje, temveč je bilo treba gnojiti tudi s kalijevo soljo, ponekod tudi z dušikom. Kdor se je tega načela držal, je v jeseni nakopal razmeroma zadovoljiv pridelek, vsekakor pa več kot sosed, ki je zanemaril gnojenje z mineralnimi gnojili. Prav dober uspeh pa je dosegel oni, kateremu je zimski mraz zdrobil zemljo in je gnojenje s kalijevo soljo obavil najpozneje 3—4 tedne pred saditvijo. Pravilno gnojenje je namreč odločujoče posebno pri izrojenih sortah kot je naš oneidovec.

Tretja značilna ugotovitev pove, da je bila uspešna samo saditev celih gomoljev in sicer bolj pozna, ker je bila pomlad hladna. Sadili smo sicer letošnjo pomlad radi vladajočih prilik vsi več ali manj bolj pozno, toda ker se toplota dolgo ni ustalila, so mnoge zgodnejše setve slabše napredovale, kot poznejše.

Predzadnja letošnja napaka je bila ta, da smo krompir premalo negovali, predvsem okopali. V takšnem letu kot je bilo preteklo, bi morali zemljo večkrat prevrniti, da se prezrača in tudi ogreje, ker bi pospešili rast in presnavljanje rastlinske hrane. To izkustvo si zapomnimo za bodočnost.

Spomladi smo priporočali v »Kmetovalcu«, da je treba v bodoče semenski krompir pridelati na posebnih in pozno zasajenih njivah. Zanimalo bi uredništvo, ali se je kdo tega navodila držal, kakšen je bil pridelek semenskih gomoljev, a posebno ali je bil zdrav.

Semenski krompir moramo vedno izkopati takrat, kadar se pokažejo prvi znaki rumenjenja listja. Najvažnejša bolezen krompirja je gniloba, in ta se takrat nahaja še v nadzemskih delih rastline in še ni dospela do gomoljev. Semenski gomolji so torej zdravi in z njimi ne prenašamo bolezni na bodoči rod. Naš oneidovec je srednje pozna vrsta in vedno popolnoma dozori. Zato se tudi gni-

loba pri normalnem izkopavanju že vedno preseli v gomolj in okuži bodoče setve. Posebno pri oneidovcu in pri ranih sortah moramo zato paziti, da bomo predčasno izkopavali bodoče seme. To je mogoče, ako ga pozno sadimo, kakor smo priporočili, ker poznamo naše kmetovalce, da se pri poljskih delih dosledno drže koledarja, ne pa razuma in izkustev. Sicer ne bi bilo mogoče, da vsak zgodnji veliki teden napravi toliko škode pri setvi krompirja, ponekod tudi pri setvi koruze.

Zadnjo napako smo letos storili pri kopanju krompirja. Ker je gnil že na polju, čeprav se še nadzemski deli niso osušili, moramo sklepati, da je bilo letošnje leto za gnilobo posebno ugodno in da se je ta letos bolj zgodaj preselila v gomolje, kot v normalnih letih. Iz tega tudi sledi, da kljub izkopavanju v normalnem času, ne bi mogli ohraniti pridelek pred gnitjem. Pač pa smo pri zdravih rastlinah v kolikor se tiče jedilnega krompirja, napravili napako, ker smo krompir izkopali, ko se cima še ni popolnoma posušila. Pri zdravih rastlinah se namreč gomolji debele tako dolgo, dokler je kaj nadzemskih organov (stebela in listja) še zelenih.

Zato bi morali pri zdravih rastlinah čakati z izkopavanjem, dokler se preje sočna stebela ne osuše in nagrbančijo, ker to je znak, da je prestalo premeščanje škroba iz zelenih delov rastline v gomolj. Šele takrat se je krompir pravilno izoblikoval, dosegel svojo notranjo izenačeno čvrstost, pridobil tesno se prilegajočo in trdno kožico, ki ga brani pred okuženjem v shrambah. Takrat je tudi dosežena najvišja teža pridelka, največja redilna in industrijska vrednost, kakor tudi največja odpornost gomoljev.

Seveda velja vse to v zadnjem odstavku povedano le za krompir, ki smo ga namenili za ljudsko in živalsko hrano, ne pa za seme, za katero veljajo poprej opisana načela.

Ko smo že vse te napake napravili, nam preostaja le še skrb, kako bomo vsaj ono, kar smo pridelali očuvali, bodisi za hrano, bodisi za seme. Po tolikih nepravilih je menda letos vsak razsoden gospodar pustil krompir vsaj 14 dni raztresen na zračnem prostoru, da se dobro osuši. Kdor to ni storil, naj zamujeno nadoknadi, dokler je

še lepo vreme in reši krompir iz vlažnih in zaduhlih kleti vsaj za nekaj dni. Res bo nekaj več dela, ali trud se bo poplačal. Obenem naj krompir ponovno prebere. **Izloči naj vse gnilo, nagnito in ranjeno.** Ta krompir je takoj uporabit. Potem je iz krompirja izbrati za jajce debele gomolje za seme. Posebno pri tem izbiranju pazimo, da bo krompir imel neranjeno in čvrsto kožico in da se bo v roki občutil čvrst in sorazmerno težak. To je namreč edini znak, da izhaja dotični gomolj od rastline, ki je bila zdrava, ali pa še zelena, ko smo krompir izkopal, kar se za semenski krompir priporoča.

Zelo važno je potem pravilno shranjevanje. Da naj bo shramba razkužena t. j. stene novo obeljene, zaboji in drugi leseni deli oprani z raztopino sode in potem popolnoma osušeni, menda ni treba še ponavljati. Krompir ne smemo sipati na tla, posebno ne na cementna, ki ne propuščajo vlago. Med podom ali steno v kleti in krompirjem naj bodo deske, ki so vsaj 8—10 cm odmaknjene, da zamore zrak krompir od vseh strani obkrožati. Najboljši so seveda zaboji iz letvic kot jih uporabljamo za shranjevanje in transport jabolk in ki jih moremo potem drug na drugega položiti, da zavzamejo čim manj prostora. Takšne zaboje si naj bi vsak gospodar omislil, saj v njih najlažje shranjuje vse korenaste pridelke, sadje in zelje.

Če je krompir zdrav, potem zadostuje, če ga po plasteh natrosimo z žganim apnom, ker to vsrka

vlago in povzroči, da krompir ostane suh. Deluje seveda tudi proti gnilobi, ker prepreči njeno življenje. Toda, ako krompir močno gnije in če shramba ni dovolj suha in zračna, bodo našle gnilobne bakterije prav ugodno priliko za svoj razvoj. V takšnih primerih apno ne zadostuje, temveč ga je treba zamenjati s sredstvom, ki bolezenske klice uničuje. Imamo prav učinkovito sredstvo za to, namreč »Negnil«, ki ga ima na zalogi tudi Kmetijska družba. To sredstvo izhlapeva hlape formaldehida, ki kot izvrstno desinfekcijsko sredstvo ne uniči samo bakterije na gomoljih, temveč tudi v zraku, na stenah in opravi shrambe. Izdatek za »Negnil« se letos priporoča vsakemu, ki ima zalogo krompirja, saj si krompirja drugod ne bo mogel nabaviti, niti ga bo mogel nadomestiti z drugo hrano.

Da moramo paziti na to, da nam krompir v shrambi ne zmrzne, je samo po sebi umevno. Prostori naj bodo zračni in temperatura v njih naj znaša od 2—8 stopinj C. Bolje je, če je prostor temen, ker s svetlobo prihaja tudi toplota v shrambo, kar bi posebno pri semenskem krompirju moglo povzročiti predčasno klitje, pri jedilnem krompirju pa pozelenitev, nakar krompir ni več užiten.

Pridelek krompirja moramo letos posebno čuvati; največjo skrb pa moramo posvetiti bodočemu semenu in že sedaj razmišljati, kaj bomo ukrenili, da bomo prihodnje leto pridelali zdravo semensko blago.

da kolosa izruvača niso pravilno razmaknjena. Levo kolo, če orodje od zadaj gledamo, lahko razmaknjemo, ker je os nekoliko podaljšana. Mnogim to ni znano. Kolesa moramo namreč tako razmakniti, da tečejo po jarkih med grobovi krompirja. Prva slika kaže primer nepravilno razmaknjenih koles. Levo kolo teče deloma po sosednem grobu in poškoduje spodaj ležeči krompir. Pravilno uravnavo koles prikazuje druga slika.

Gojimo sončnice!

Kadar imamo vsega dovolj, navadno ne mislimo na bodočnost, ko pa nam česa zmanjka, gledamo okrog, brskamo, iščemo in skušamo najti vsaj približno nadomestilo za ono, česar nimamo.

Prej je Slovenija dobivala olje iz vzhodnih krajev, kjer so bile tovarne prirejene za izdelovanje jedilnega olja. Sprememba razmer in pomanjkanje maščob so pa rodili potrebo, da se je tudi ljubljanska tovarna olja Hrovat & Komp., ki je izdelovala tehnična olja, preusmerila in bo pričela izdelovati tudi jedilno olje. Uvoz sirovin še dolgo ne bo mogoč, zato smo navezani le na pridelek domačih oljnatih semen.

Da bo naša pokrajina dobro založena z oljem, bo treba v naših krajih gojiti v večji meri take rastline, ki dajejo mnogo oljnatega semena. Kot glavno bo prišlo v poštev

Sončnično seme

Sončnico pozna vsak naš kmetovalec. Nekateri kmetovalci so jo že doslej sadili v manjši meri za krmljenje svinj, zopet drugi so jo ravno letos posadili za poskušnjo in so se prepričali, da so z uspehi lahko zelo zadovoljni.

Za pridelovanje sončnic pride v poštev zlasti šotni in trdinski (rudninski) svet Ljubljanskega barja, kateri ni podvržen dalj časa trajajočim poplavam in na katerem se lahko seje že v drugi polovici meseca aprila.

Najboljši pedsadeži so pognojene okopavine in krmske rastline; zelo pa se priporoča tudi sejanje na novo preoranih ledinah travnikov in pašnikov, katere bi bilo priporočljivo že v jeseni preorati. Na vseh, za sončnice predvidenih zemljiščih se morajo takoj očistiti in poglobiti vsi odvodni jarki. Sončnica uspeva ob primernem gnojenju za vsakim sadežem. Pravilno pa je, da pride na isto zemljišče

Zakaj izruvač reže in poškoduje krompir?

Mnogi naši pridelovalci krompirja so si omislili izruvače za krompir tvrdke Lanz, pri katerih posebno vrteče se kolo iztreže zemljo tako, da na preostani površini ostane izkopan krompir. Med tem ko nekateri novi izruvači ne morejo prehovati, se drugi pritožujejo, da orodje razreže krompir, če ga pa spuste v večjo globino, da par korenjev ne zadostuje za vprego.

Izruvače, bodisi moderni Lanzov ali pa posebno glavo k Sackovemu plugu, bomo uspešno uporabljali, če bomo že pri setvi potrpali tako, da bomo z izruvači lahko delali. Predvsem morajo biti vrste pri saditvi popolnoma ravne in krompir moramo sejati na isto globino. Posebno če krompir ne sejemo enako globoko, bo izruvač vedno pri globoknejših rastlinah precezel nekaj gomoljev. Kadar torej najdemo precečene gomolje, moramo lemež poglobiti,

če pa to ne pomaga, potem vemo, da je kriva neenakomerna setev.

Poškodovanje gomoljev, kot globoke rane in odlomljeni kosi, pa nas opozarjajo,

vsako četrto leto ali po možnosti vsako šesto leto.

Tako bodo naši Barjani lahko na novo preoranih leđinah travnikov in pašnikov pričeli pridelovati sončnice. Svet, ki jim mogoče ni dajal velikega pridelka, bo postal na ta način zelo donosen. Ohranili pa bodo njive za pridelovanje drugih pridelkov.

Obdelovanje: Poskusi in kmetovanje samo so pokazali, da je potrebno za boljši in večji pridelek sončnic zemljo primerno gnojiti. Barska zemlja je sicer razmeroma dobro založena z vsemi redilnimi snovmi, vendar jo moramo tudi gnojiti. Sončnica zahteva nekaj več hranilnih snovi kakor koruza, zlasti so ji potrebne večje zaloge kalija in dušika. Zato moramo vsako zemljo gnojiti z dobro dozorelim hlevskim gnojem (250—300 meterških centov na hektar), kakor je to običaj pri vseh okopavinah.

V že obdelani zemlji gnojenje s samim hlevskim gnojem navadno ne zadostuje. Če hočemo doseči večji in boljši pridelek, moramo gnojiti še z umetnimi gnojili. Lahko pa opustimo gnojenje z dušikom na neizrabljeni barski zemlji in na novo preoranih pašnikih in travnikih s šotno plastjo. Priporoča se pa gnojenje s kalijevimi in fosfatnimi gnojili, vsaj v manjših količinah. Ugotovljeno je, da skoraj pri nobeni drugi rastlini ne vplivajo umetna gnojila na rast in rodnoost pridelka tako odločno, kakor ravno pri sončnici. Polno gnojenje na en hektar znaša: 250 do 300 kg 40odstotne kalijeve soli, 80 do 120 kg superfosfata ali — za kislja tla — razklejene kostne moke in 80 do 130 kg amonijevega sulfata.

Na preoranih barskih travnikih in pašnikih, torej na sveži barski zemlji trösimo samo kalijevo sol in superfosfat, lahko pa odpade gnojenje z amonijevim sulfatom.

Poleg tega je potrebno tudi gnojenje z apnom na vseh težkih zemljah, na vlažnih kisljih zemljiščih in tudi na barskih zemljiščih, ki ležijo po sredini Barja, ker je ugotovljeno, da je tam v zemlji manj apna.

Obdelovanje zemlje je za sončnice v splošnem isto, kakor za koro. Na vseh zemljiščih je priporočljivo jeseni globoko oranje. Pomladi nič ne orjemo, ampak preorane njive samo branamo in jih tudi valjamo zaradi utrditve šotne

plast. Valjarju naj sledi še enkrat lažja brana, da zgornja plast zemlje ni preveč trda, ker pospešuje izhlapevanje vode. Spomladi naj se orje le tedaj, če tega nismo mogli storiti jeseni zaradi slabega vremena ali če bi bila v jeseni preorana zemlja zaradi padavin preveč zbita ali zapleveljena, da bi je ne bilo mogoče dobro obdelati z branami ali kultivatorji.

Sončnico sejemo v drugi polovici meseca aprila. Skušnje so pokazale, da daje zgodnja setev boljši in večji pridelek. Obdelovanje sončnic med rastjo je tudi v glavnem isto kot pri korozi. Važno je negovanje rastlin, s katerih moramo odstraniti pred cvetenjem glavnih glav vse stranske poganjke, ker ovirajo pravilen in enakomeren razvoj glavne glave, ki nam daje najboljše in najenakomernjše seme. Sončnice dozore v naših razmerah v dobrih 4 mesecih. V suhi jeseni stebila zarežemo, da se s tem prekinemo dovajanje redilnih sokov, nakar glave hitro dozore in se posuše. V mokri jeseni pa je treba glave odrezati in posušiti v zračnih prostorih. Seme na to omlatimo ali pa oluščimo na koruznem robkarju ali koruzni luščilnici. Izluščeno seme rešamo, prevejemo in očistimo, da odstranimo prazna zrna, zemljo in druge nečistoče. Končno razgrnemo zrnje zaradi osušenja na zračnem prostoru. Seveda ga moramo mešati in obračati toliko časa, dokler ne postane popolnoma suho. Suho seme poznamo po tem, da se jedro popolnoma odloči od luščine. Lahko sušimo seme tudi umetno na sadnih sušilnicah, paziti pa moramo, da ne pride v dotiko z dimom.

Končno spravimo seme v vreče in ga v suhem vremenu odpeljemo v tovarno. V deževnem vremenu semena ne smemo prevažati, ker bi se navleklo vlage in pokvarilo, ter ne bi bilo primerno za izdelovanje olja.

Organizirano pridelovanje sončnic. V Vojvodini so že dolga desetletja organizirale sladkorne tovarne in tovarne olj pridelovanje sladkorne pese in oljnatih semen. Tovarne so sklepale s kmetovalci pogodbe (kontrakte), s katerimi se je vsak posameznik obvezal zasejati nêko določeno ploskev zemlje, na primer dva hektarja, tovarna se je pa obvezala, da bo odkupila ves pridelek s te površine po naprej določeni ceni. Istega načina se je oprijela tudi tovarna Hrovat &

Komp., ki namerava napraviti take pogodbe z domačimi kmetovalci in jim bo sama preskrbela dobro sončnično seme. Kmetovalci bodo potem oddali ves pridelek tovarni, ki ga bo odkupila po vnaprej določeni minimalni ceni. Če bi oblast do prihodnje jeseni sporazumno s kupcem določila višjo ceno za seme, tedaj ga bo ta plačal tudi po tej višji ceni. Kmetje pa bodo dobili tudi še del oljnatih tropin po nižji ceni, kot pa bo dnevna tržna cena. Oljnatih tropin za živinorejo in zlasti za mlekarstvo naša Dolenjska in Barje ni preveč upoštevana. Pri sedanjem pomanjkanju močnejših krmil pa bo za izboljšanje gospodarstva nujno potrebno, da se bodo tudi ti kraji seznanili z njim in jih bodo pričeli v večji meri uporabljati.

Koristi pridelovanja sončnic. Organizirano pridelovanje sončnic bo prineslo velike koristi za prehrano prebivalstva in posebno korist kmetu samemu. Ves pridelek bo prodal kmet zanesljivo po že vnaprej določeni ceni. Tudi pri živinoreji bo povečal svoje dohodke, ker bo imel na razpolago dovolj beljakovinske krme v oljnatih tropinah, ki odpadejo pri izdelovanju olja in so prvovrstna krma za mlezne krave. Sveže listje sončnic je uporabno tudi za krmo. Prav posebno pa prihajajo za krmljenje v poštev sončnične glave. Tudi čebele bodo prišle na svoj račun, ker bodo imele med cvetjem dragoceno pašo in bo zato pridelek medu na Barju zelo narastel. Sončnična stebila se bodo lahko uporabila za gorivo. Pepel je prvovrstno kalijevo gnojilo. Ker je sončnica odporna proti slanim, lahko računamo na zelo zadovoljiv pridelek po količini in po kakovosti. Gojitev sončnic ugodno vpliva na razpleveljenje njiv, ker zapušča zemljo v čistem, nezapleveljenem stanju, kar je zlasti važno za Barje, kjer se plevel bohotno širi. Jarki in kanali za osuševanje na Barju so potrebni temeljitega čiščenja, zato se je tovarna odločila, prispevati en odstotek (1%) vrednosti pridelanega sončničnega semena za čiščenje jarkov in kanalov onih parcel, na katerih se bodo gojile sončnice. Zemljišča se bodo s tem prispevkom izboljševala, kar bo ugodno za pridelovanje v bodočih letih. Ker namerava tovarna, zlasti na Barju, trajno gojiti sončnice po prej opisanem načinu, bo uvedba tega pridelovanja postala stalen vir do-

hodkov našega kmetovalca, saj potrebujemo za izdelovanje jedilnega olja za prebivalstvo Ljubljanske pokrajine letno okrog 500 vagonov sončničnega semena. To količino moremo pridelati na 2500 ha zemlje. Barje ima okrog 17.000 ha površine in če bodo Barjani pravilno spoznali koristnost organizirane

proizvodnje, lahko sami zasejejo vso potrebno površino. Tako bo rešeno končno vprašanje primerne kulturne rastline za Barje, ker te do sedaj nismo imeli in radi tega se tudi kmetijstvo na Barju ni moglo tako razviti, kakor bi bilo vsled ugodne lege pokraj večjega mesta pričakovati.

Vzamljenje zeljnih glav.

Ing. B. F.

Naše Barje proizvaja dosti zelja in vsako jesen je stiska, kako ga bodo pridelovalci vnovčili. Prvotno visoka cena pade v glavni sezoni prodaje na polovico, mnogokrat tudi še nižje. Takrat nakupijo zelje domači zeljarji, ki ga ki sajo in kot takega prodajajo v Ljubljani in tudi izven nje. Kljub temu, da vsak pridelovalec prav dobro pozna te nepravilnosti, vendar se še ni pri nas vdomačilo vzamljenje zelja v glavicah, ki bi nedvomno zelo vplivalo na tržne cene. Stalnost cen se namreč doseže le takrat, če na trgu ni več blaga, kakor ga more povpraševanje konzumirati. Pridelovalci pa ne smejo prepustiti skrb za enakomerno zalaganje trga samo trgovcem, kakor so bili do sedaj navajeni, temveč bi morali vzeti zadevo v svoje roke, saj gre za njihovo blago, ki je proizvod njihovega truda in investiranega kapitala.

Večji pridelovalci zelja, ki imajo na razpolago primerne prostore, morejo vzamljenje sami prav rentabilno izvesti. Manjši pa bi se morali združiti v zadrugo, ki bi vzamljenje in tudi prodajo skupno opravila. Manipulacija z zeljem ni težka in jo lahko uspešno izvede kdor koli, samo, ako upošteva sledeče okolnosti:

Za vzamljenje pridejo v poštev samo vrste poznega zelja. Naša domača vrsta na Barju je poznata, tako da v tem pogledu ni pomislekov. Zelje treba spravljati čim močnejše bolj pozno: **koncem novembra ali če vreme dopušča, šele v začetku decembra, toda vedno v suhem in po možnosti v vetrovnih dneh.** Zelje vsesa v sredino glavičice ob deževju zelo veliko količino vode in začne hitro gniti, če se ne osuši že na polju. Bolj ko je zelje v notranjosti suho, tem lepše se drži. **Kocen ne smemo tik ob glavičici odrezati ali celo izrezati, kakor se to ponekod prakticira.** Glavičicam za vzamljenje se mora pu-

stiti 1—1½ cm dolgi kocen, ker se na njem najhitreje napravi krastasta kožica, ki potem varje, da se ne morejo na prerezu naseliti glivice, ki povzročajo gnitje osrčja glavičice. Odstraniti moramo vse vehovje, ki ni popolnoma prilepljeno na glavičico. Pri vseh opravkih, ki so zvezani s spravljanjem zelja, moramo predvsem paziti na to, da glavičice **ne ranimo in ne obtolčemo.** Na teh mestih se naselijo glivice, ki povzročajo gnitje, kar povzroča pozneje ne samo materialno škodo, temveč tudi več dela. Zato bomo pred vzamljenjem vestno odbrali vse obtolčene ali kako drugače ranjene glavičice, ter vse mehke in jih bomo čimprej vnovčili, kisali ali sicer koristno uporabili. Zaradi tega je tudi potrebno, da se vozovi, s katerimi prevažamo glavičice s polj, obložijo s slamo ali mehko napolnjenimi vrečami, da se glavičice ne bi obtolkle. Seveda ne smemo glavičice na voz metati, temveč previdno zlagati.

Zelje prezimimo v zračnem prostoru. Naše kleti, če niso suhe, nadzemne in visoke, ter nimajo vsaj dva, nasproti si ležeča okna, da je omogočeno temeljito zračenje, niso za ta posel pripravne. V pomanjkanju drugega pripravnega prostora, lahko uporabimo tudi lesene šupe, moramo pa skrbeti, da jih lahko v hudi zimi kurimo. V navadnih šupah, katerih stene so narejene iz tankih desk, bi seveda kurjenje malo pomagalo. V tem primeru napravimo dvojne stene in v prostor med nje natlačimo osušene in zdrobljene šote, ki je na Barju ne manjka. Na strop pa nasujemo 10—15 cm šote.

Zelo važno je, da moremo shrambo, kjer prezimimo zelje, temeljito zračiti. Zeljne glavičice niso mrtva stvar, temveč živijo in presnavljajo v njih nakupičene snovi tudi še potem, ko so odrezane od korenin. Zato tudi proizvajajo toploto,

ki seveda pospešuje življenje glivic, katere povzročajo gnitje. **Življenje teh glivic skoro popolnoma preneha, ako znaša temperatura v shrambi od -1 do +1 stopinj C.** Z zračenjem moramo torej odvisno toploto odstraniti, kar kontroliramo s termometrom, ki mora biti stalno obešen v shrambi. Nasprotno zopet z zapiranjem zračnic sprečimo, da bi uhajala toplota iz shrambe, ako je zunanja temperatura nižja. Dokler je zunanja temperatura visoka, bomo zračili zvečer in ponoči, ako ni megle in dežja. Vлага namreč lahko zelo škodi in za to bomo predvsem zračili v lepih nočeh. Kadar pa je zunanja temperatura že pod ničlo, bomo zračnice ob solčnih dneh odprli za nekaj ur. Če je mraz stalen in na termometru opazimo, da bi mogla temperatura pasti pod -1 stopinjo C, bomo zračenje omejili ali celo opustili, v skrajnem primeru pa tudi zakurili peč.

Kakor smo že omenili, je zelje za preveliko vlago zelo občutljivo. Vlažnost zraka pa bi le naj znašala 85—90%, torej več, kot je za zdravje človeka primerno. **V shrambi je torej lahko malo »težja« zrak kot v stanovanjskih prostorih, ne sme pa smrdeti po plesnobi, ker to je najboljši znak, da zračenje ni v redu.** S kratkim temeljitim zračenjem (prepihom) bomo tudi v zimi hitro spremenili zrak v shrambi, a kadar je mraz le prehud, bomo pa zrak osušili s kurjenjem in zelo kratkim zračenjem.

Če bi zeljne glavičice v shrambi nasuli na kupe ali v večje pregrade, tudi vestno zračenje ne bi sprečilo kvar in gnilobo. **Za to moramo zeljne glavičice shranjevati tako, kakor to delamo pri jabolkih.** Te namreč shranjujemo v zabojih iz lat, ki jih postavimo eno na drugo vse do stropa. Da bi pa imel zrak do zabojev od vseh strani dostop, pustimo ob steni 30—50 cm prostora (če je stena vlažna, tudi več), prav tako pa tudi med posameznimi skladovnicami zabojev. Pri zelju uporabljamo slične zabojne, samo da so lahko višji in malenkostno bolj široki. Tako najbolj ekonomično izrabimo prostor in bomo imeli najmanj kvara.

Kmalu po vzamljenju, najdalje čez 14 dni, moramo preložiti zelje in odstraniti vse glavičice, ki so se začele kvariti. Pozneje, ko smo dosegli že precej nizko temperaturo v shrambi (3—4 stopinje C), lahko presledok med prebiranjem po-

daljšamo. Tudi zaradi prebiranja so zaboji za shranjevanje zelo prikladni, ker olajšujejo delo.

Marsikdo bo ugovarjal našim nasvetom, češ bolje je zelje tako v jeseni prodati po nizki ceni, kakor pa imeti trud z njim še pozimi, povrh pa še vložiti denar v nabavo zabojev in eventualno preureditev shrambe. Ali se izdatki rentirajo, nas pouči samo kalkucija.

Pred to vojno so prodajali v jeseni 1 kg zelja po 40 para. V januarju pa bi lahko dobili zanj najmanj 1 din. Razlika od 60 para bi moralo torej pokriti investicije. V zaboje, kakršne uporabljamo pri jabolkah in ki so pred vojno stali din 8.—, gre povprečno 20 kg zelja razne velikosti. Tako odpade na vsak kg 40 para za zaboje. Preko zime moramo računati pri pravilnem spravljanju 20% kala, kar znaša od cene 40 para v jeseni 8

para. Če nimamo nobenih stroškov za preureditev shrambe, ostane še vedno 12 para na 1 kg, s katerimi so pokriti še eventualni mali izdatki in delo. Iz tega vidimo, da bi se že prvo leto nadoknadili izdatki za prezimljenje, v prihodnjih pa bi bil dobiček skoro 100%, ker zaboje bomo lahko uporabljali več let. Kdor mora vložiti v preureditev shrambe večjo vsoto, naj preračuna izdatek na ono količino zelja kolikor ga bo predvidoma vskladščil vsako leto in naj ta izdatek razdeli na več let. Tako bo spoznal, ali mu kaže se spuščati v te izdatke sam, odnosno združeno s sosedi, ker čim večja je količina, ki se letno vskladišči, tem manjša je amortizacijska kvota, ki odpade na 1 kg zelja.

Slično kot večji pridelovalci zelja, naj postopajo z njim tudi naše gospodinjice, ko si pripravljajo zimnico.

Kako bomo letos uredili gnojenje?

V času, ko določujemo vrsto in količino umetnih gnojil za prihodnje gospodarsko leto, bo koristno, če na kratko ponovimo nekatera navodila, o katerih smo sicer že opetovano razmotrivali. Ponavljamo jih, ker so baš v sedanjem trenutku posebno važna. Vsled vojne stanja nekatera gnojila primanjkujejo, zato jih moramo bolj umno izrabiti, izogniti se moramo torej nedopustni potratu in z razpoložljivimi sredstvi doseči kar največji porast proizvodnje.

Gotovo je najlažje določati potrebo gnojil tistim kmetovalcem, ki že poznajo zahteve svoje zemlje, bodisi iz izkušnje, ali pa, ker so si dali zemljo analizirati. Znano nam je, da niso vse analitične metode enako zanesljive, pa tudi ne dajejo vseh praktičnih navodil za gnojenje. Izmed onih, ki se jih je praksa v zadnjem času najbolj posluževala, naj omenimo fizično metodo po Mitscherlichu, ki jo porabljajo tudi naše kmetijske poskusne postaje. Oni, ki so glede potreb lastnih zemljišč še v dvomu, naj torej pošljejo vzorce zemlje na preiskavo, kajti sedaj je baš ugoden čas, ker zemljišča še niso gnojena, pridelki pa so večinoma že spravljani.

Prednost analize je prav v prisoji, katera gnojila so najbolj potrebna za določeno zemljišče in

koliko jih je treba približno na hektar. Tako je n. pr. mnogo kmetovalcev moglo ugotoviti, da so mogli vsled naravne zaloge kalija v zemlji, ta hranljivi element skoraj zanemariti pri periodičnem obnavljanju talnih rezerv, medtem ko so morali nadaljevati s fosfatnim gnojenjem; dušika normalno vedno primanjkuje v obdelanih zemljah in se zato ne more izhajati brez njega, niti v posebno rodovitnih predelih.

Pri porabi gnojil je predvsem preudariti ali zemlja potrebuje fosforja in ali je razpoložljiva količina superfosfata zadostna za kritje potrebe. Upoštevati moramo, da ne smemo pretiravati z gnojenjem z dušikom, kajti preobčutno neravnovesje med dušičnim deležem in deležem fosforne kisline, more ustvariti škodljive posledice za razvoj in donosnost rastlin. Ako je nemogoča normalna preskrba zemlje z fosfati, se mora znižati tudi delež dušičnih gnojil. Ne smemo pričakovati, da moremo doseči enak učinek ali celo boljši kot smo ga dosegli navadno, če porabljamo zvišane množine dušika »v nadomestilo« primanjkujočih fosfatov. Po uspehu bomo ugotovili ravno nasprotno. Ravno tako je popolnoma neutemeljena raba kalijevih gnojil namesto fosfatnih, če zemljišče zahteva fosfate in ne kalija.

Važna je dalje smoterna razdelitev razpoložljivih gnojil na zemljišča posestva. Če nabavljena količina ne more zadostiti zahtev vseh zemljišč in vseh kultur, je treba polno količino dodeliti onim njivam, na katerih upamo doseči največjo korist od gnojenja. Pri sicer enakih drugih okolnostih se morajo gnojiti v prvi vrsti bolj izčrpane zemlje. Če pa zemljišča prikazujejo različne značilnosti in imajo nekatera ugodnejšo lego, ugodnejšo fizikalno ali mehanično sestavo, pripravnost za namakanje itd., je treba prav tem zemljiščem nameniti vsa razpoložljiva gnojila, ker le na njih bomo dosegli največji pridelek. Ostalim zemljiščem dodelimo eventualni ostanek, ker se na prvih zemljiščih sigurnejše doseže količinsko povečanje pridelka. Z ozirom na rastline bomo uporabili primanjkujoča gnojila za dotične, ki so bolj donosne od drugih in ne za takšne, pri katerih z istimi gnojili dosežemo sicer sorazmerno znatnejše povečanje pridelka, vendar pa kljub temu ne moremo doseči onih količin, ki so nam potrebne za prehranbene svrhe.

Kadar popolnoma pogrešamo katero od nenadomestljivih umetnih gnojil, moramo ta nadomestek pač odpraviti s sredstvi, ki so na razpolago na lastnem posestvu. Razni organski ostanki, pričenši s hlevskim gnojem in končavši z različnimi komposti ali vrtno zemljo, vsebujejo več ali manj dušika, fosforja in kalija. Danes ne zavržimo nobene rastlinskega odpadka, vse moramo na kakšen način izkoristiti. Pri tem se moramo dosledno držati pravil za umno pripravo in ohranitev teh snovi. Na ta način bomo hote dosegli polno in ne samo enostransko rodovitnost zemljišča in znaten prihranek pri nabavi umetnih gnojil.

Travníštvo.

Uničevanje močvirne preslice.

Našim Barjanom je iz izkustva znano, da je za razliko od njivske preslice, njena sovrst močvirna preslica strupena za živali. Živina jo tudi neče jesti ter izbira na pašiš. Če pa pokladamo seno ali zeleno krmo razrezano na slamoreznici, živina ne more izbirati in prisiljeno poje tudi preslico. Posledi-

ce so kmalu vidne, saj živina hitro hujša, dlaka zgubi lesk in postane trda, krave nazadujejo v mlečnosti, pa tudi smrtni primeri niso izključeni, posebno pri konjih.

Preslico se je skušalo zatirati na razne načine, večinoma neuspešno. Apnenje, odvodnjavanje, preoravanje itd., preslice niso zatrli. **Samo apnenje** sploh ne koristi, a **samo odvodnjavanje** pa le takrat, če ležijo drenažne cevi globlje, kot korenine preslice. Vedeti pa moramo, da segajo korenine do 5 m globoko, različno, kakršna je zemlja, a tako globoko navadno drenažne cevi ne polagamo. Najmanjše učinkovito, če ne pospešujoče, je **preoravanje**. Z njim prezračimo le zemljo, da preslica še bolj bujno raste.

V Nemčiji so delali obširne poskuse na travnikih glede uničevanja močvirne preslice in dosegli popoln uspeh s kombinacijo odvodnjavanja, valjanja površine in izdatnega gnojenja.

Zemljišče so osušili z zaprto drenažo. Odprti jarki se ne priporočajo, ker se preslica na robovih jarkov nikoli ne more uničiti in se od tod vedno znova naseli na ostalem zemljišču. **Osušenje z drenažo pa ne zadostuje, kot smo že poprej omenili, temveč osigura le uspeh valjanju, ki edino zatire preslico.** Znano je, da mokre travnike ne smemo valjati, kakor tudi ne mokre njive. Zemljo bi z valjanjem mokrih travnikov tako zbili, da bi preprečili vsako presnavljanje v zemlji in bi se travna ruša tako rekoč zadušila. Z valjanjem pa nameravamo ravno nasprotno, namreč strnjenje travne ruše, ker pod tako strnjeno rušo se bo nabralo dosti ogljikove kisline, ki je za preslico najhujši strup. V redki ruši, kakor jo imamo na preslice polnih travnikih, ogljikova kislina nemoteno izhlapeva. Z valjanjem pa istočasno tudi zmečkamo in zlomimo nežne poganjke preslice, ki silijo skozi travno rušo k solncu. S tem prisilimo preslico, da vedno znova poganja, kar jo toliko izčrpa, da končno ugi.

Uporabiti moramo težek, gladek železen valjak, ki ga napolnimo s peskom ali vodo. Koristi tudi težek cementni valjak, ki si ga lahko tudi sami napravimo. Navodilo bomo priobčili v eni prihodnjih števil. Pri vsakem valjanju moramo tako postopati, da prevlečemo travnik 2krat in sicer se drugi

vrčamo po prvem valjanju v nasprotni smeri. Valjanje ponovimo prvo leto 3—4krat, 2krat spomladi, dokler je še trava nizka, potem pa po vsaki košnji. Opazujemo, kdaj začne preslica poganjati in izberemo vsakokrat trenutek, ko je zrasta 5—10 cm iz ruše. Takrat je poganek najbolj krhek. V poznejših letih ne valjamo več tako često, opazovati pa moramo, kako je valjanje učinkovalo. Biti moramo z valjanjem dosledni, dokler preslica popolnoma ne zatremo, ker se nam bo sicer zopet takoj razširila.

Zelo važno je tudi gnojenje z umetnimi gnojili. Nuditi namreč moramo koristnim travam najboljše pogoje za rast, da se ruša čim bolj strne in proizvaja čim več ogljikove kisline. Na Barju primanjkuje predvsem fosforne kisline in kalija, ki jih raztrosimo v obliki superfosfata in kalijeve soli. Ne smemo pa štediti tudi z organskimi gnojili, kot so hlevski gnoj, kompost ali gnojnica, ker brez organskih odpadkov ne mo-

rejo živeti koristne bakterije, ki šele omogočijo bujno rast trav.

S takšnim postopkom so na velikih površinah dosegli, da je travna ruša bila popolnoma očiščena od vseh vrst preslic in da so znane koristne trave ter detelje bile zastopane v travni ruši s 70%, medtem ko jih je bilo pred postopanjem le okoli 20%.

Na njivah seveda ne moremo valjati 3—4krat na leto. Morali bi jih spremeniti v travnike in potem postopati na opisani način. Zato prvo očistimo preslice travnik in ko smo to dosegli, ga spremenimo v njivo. Zatem pa njivo posejemo s travno mešanico in postopamo kot poprej s travnikom. V nekaj letih bo tudi to zemljišče očiščeno.

Kolikor poznamo naše Barjane, bodo zmajevali z glavo, ko bodo čitali to navodilo. Vsak se bo bal dela in malomarnost bo zmagala. Zavedajo pa se naj, da brez truda ni kruha, pa tudi preslica ne bo izginila, če bodo samo psovali nanjo.

Vinogradništva.

Letošnja trgateg.

Ing. Ivo Zupanič

Leto 1941. bo ostalo v spominu kot zelo razgibano leto velikih in usodepolnih dogodkov.

Če motrimo to leto iz vidika kmetijskega gospodarstva, moramo reči, da je tudi v tem pogledu zanimivo leto, vendar pa v primeri z drugimi dogodki — mirno leto.

Kolikortoliko huda zima ni imela resnih posledic tudi v občutljivi vinarski panogi ne. Sledil ji je topel in suh marec. Slovenski pregovor pravi, da »s suševim prahom gre zlato na vago« oz. z drugimi besedami, obeta suh marec dobro letino. Ta letina je v glavnem pospravljena in reči moramo, da je izvzemši sadjarske panoge in krompirja v splošnem zadovoljiva. Vsekakor ni bilo vse leto hujših vremenskih neprilik, ki zmanjšajo normalno letino.

In kako je z vinarsko panogo? Nastavek je bil povsod prav lep in je obetal dobro trgateg. Vsled deževja se je v cvetju nekaj osipalo. Kot nalašč je bilo poletno vreme takšno, da zaradi pomanjkanja modre galice peronospora vendar ni napravila večje škode. Tudi oidij se ni pojavil v večji meri. Prav tako je tudi toča s prav red-

kimi izjemami prizanesla našim vinogradom. Le nečesa je primanjkovalo v teku poletja — solnčne toplote, radi česar je prišla vegetacija v jesensko dobo, v dobo dozorevanja, z zakasnitvijo približno treh tednov. Prevečkrat je deževalo, kar je vedno občutno ohladilo ozračje. Zato pa je nastopila jesen, kakršne že dolgo ni bilo; nekako od Malega šmarna dalje skoraj popolnoma brez dežja, vendar pa v splošnem premalo topla, da bi mogla jesen hitro nadoknaditi zamudo. Posledica tega je nujno narekovala, da je bilo treba začetek trgateg odložiti tudi približno za 14 dni do treh tednov. Večina občin je določila 10. oktober, nekatere tudi šele 15. oktober za začetek splošne trgateg. Četudi se je velika večina vinogradnikov držala določenega termina — druga leta niso bili v taki meri poslušni in disciplinirani —, vendar grozdje ob tem času še ni bilo zrelo. Še vedno je imelo premalo sladkorja, okoli 14—15% in preveč — nad 13% — kisline. Pač pa je bilo grozdje zdravo in prav malo gnilo, da je bilo podbiranje nepotrebno. Še okoli 20. oktobra so imele bolj-

še sorte poleg 17—18⁰/₁₀₀ sladkorja še vedno 11—12⁰/₁₀₀ kisline, kar kaže, da še grozdje ni dozorelo, zlasti ne z ozirom na zmanjšanje kisline.

Potemtakem bomo imeli letos prav različne kakovosti — od prav kislih do odličnih moštov; le-teh pa samo pri onih redkih vinogradnikih, ki so vse leto skrbno negovali svoj vinograd, zlasti, da ni bil v plevelu v jeseni, v času dozorevanja grozdja, in ki so imeli ko-

rajžo in so trmasto čakali in mogoče še čakajo, da lepò in zdravo grozdje popolnoma dozori. Raznih izgovorov za ranejšo trgatvev taki vinogradniki-junaki ne poznajo.

Kar se pa množine pridelka tiče, smemo splošno smatrati letošnjo trgatvev samo za povprečno.

Mimogrede je vredno omeniti, da smo letošnje mošte po dolgih letih pridelali zopet enkrat brez slajenja.

Sterilizacija vinske posode.

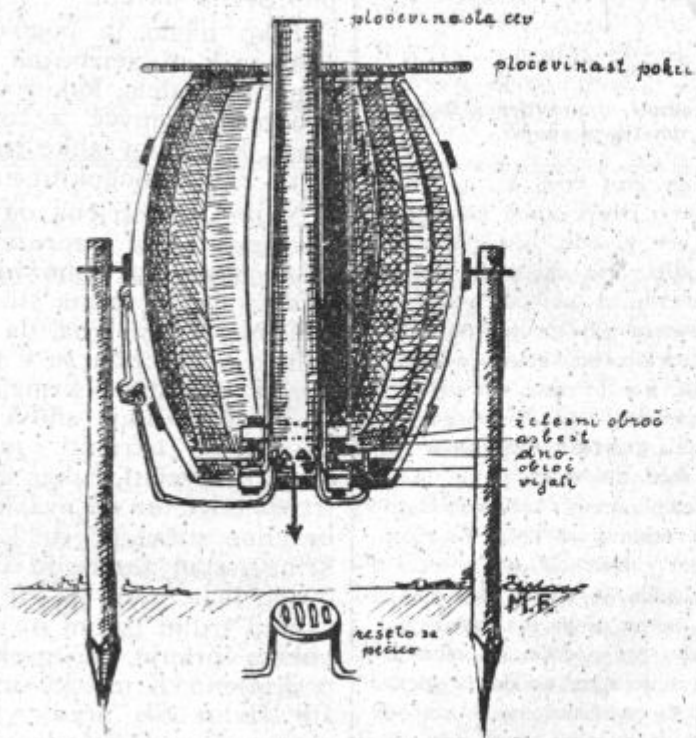
Krulej Ernest

Zaradi nastalih prilik bo letos vinska in druga lesena posoda pomanjkljivo ohranjena. Taka posoda ima redno škodljive posledice na pijačo, katera je v njej shranjena, bodisi zaradi slabih priokusov, ki so v dogah, ali zaradi prisotnih glivic, ki take ustvarjajo. To se da z lahkoto in korenito odpraviti, kar sem z lastnimi izkušnjami ugotovil in uporabljal v kletarstvu dolga leta.

Smradi, kisline in glivice se nahajajo v nesnažni oblogi v sodu, odnosno v mokroti sodovih dog. Nekatere moremo odstraniti s temeljitim ribanjem s krtačo in vrelo sodo. Pri tem moramo paziti, da se raztvor sode v sodu ne ohladi, sicer bi to škodovalo vinu. Ko raztvor sode iztočimo, sod operemo

večkrat z mrzlo vodo. V mnogih slučajih navadne sode tako popravimo. Nikdar pa z vročino ne smemo prati ali čistiti parafinirane sode, ker bi odstranili oblogo parafina.

Če se sod na opisan način ne da popraviti, tiči vzrok njegove boleznì globlje, v dogah in ta se da odpraviti le s suho vročino. Če je les sode sicer zdrav in ni trhel, je ni boleznì, ki bi je na spodaj označeni način ne bilo mogoče ozdraviti. Izvzete so seveda mehanične poškodbe notranjosti sode po žveplu, katranu in raznih oljih, pa tudi od teh so nekatere deloma še ozdravljive. Vedno pa postane sod bakteriološko sterilen, to je, vročina uniči v njem vse škodljive bakterije in glivice.

Parilnik za krompir, napravljen iz starega sode. (K članku na strani 112.)

Življenjski pogoj bakterij je vlaga. Brez vlage bakterije v sodu poginejo. To je tudi princip zdravljenja. Radi tega je treba dovajati sodu toliko suhe vročine, da se sod razgreje na primerno toploto in osuši. Pri tem izhlapijo iz sode razne kisline in smradi ter uničimo bakterije, ki škodljivo vplivajo na okus in razvoj v njem shranjene tekočine.

Praktično sem dosegel to pri sodih takole. Napravil sem si podolgovato pečico na nogah, tako široko in visoko, da gre pri vratcih v sod. Pečica je na nogah zato, da je od sodovih dog odstranjena, ker bi drugače vročina pooglenila doge sode. Pečico nadevam že zunaj z bukovim ogljem ter jo zakurim. Ko oglje še samo dobro tli, pečico porinem v sredo sode. Pod pečico na dno sode nalijem malo vode, da vročina in padajoči ogorki iz pečice spodnjih dog ne pooglenijo in pokvarijo. Nato pečico pokrijem s kapo, na katero se nastavi kratka cev iz pločevine. S tem se doseže pravilna cirkulacija zraka skozi peč in boljša gorljivost oglja. Na pilko sode postavim pločevinasto cev od kakšne peči, ki zelo pospeši odvajanje vlažnega zraka iz sode. Razume se, da morajo biti vrata od sode in pilka odprti. Dokler odhaja pri pilki vlažen in smrdljiv zrak, se mora pečici v sodu prilagati oglje. Sod postane na zunanji površini otipljivo vroč. Ko dosežemo, da odhaja na pilki popolnoma čisti zrak brez vsakega vonja, in ko je sod otipljivo vroč, je treba s kurjenjem prenehati, nakar sod temeljito z mrzlo vodo operemo. Nato sod zapremo z vratici in zabijemo. Kmalu izstopa iz dog zdrava vinska aroma, ki da sodu prvotni dobri duh. Sod je postal steril, zdrav in takoj uporabljen. V mrzlih jesenskih dnevih je priporočljivo v tak vroč in opran sod shraniti novi mošt, da se v sodu malo ogreje in potem zanesljivo vre. Važno je tudi, da lahko v steriliziran sod, kjer smo poprej imeli jabolčnik, natočimo vino, ne da bi se nam pokvarilo ali navzelo duh po njem.

Pri sodih brez vrate moramo odstraniti zadnje dno in sod povezati nad pečico. Pod pečico položimo odstranjeno dno, da se tudi ono istočasno sterilizira. Zrak odhaja iz sode pri čepu, ki mora biti seveda odprt, medtem ko moramo pilko zabiti. Da dohaja dovoljno svežega zraka za gorenje oglja,

moramo sod na eni strani malenkostno privzdigniti, t. j. podložiti z opeko ali kamnom.

Sterilizator je neobhodno potreben vsakemu vinogradniku in sadjarju, posebno pa še gostilničarjem in trgovcem z vinom. V vinorodnih krajih bi bilo dobro, če bi vino-

gradniki nabavili sterilizator skupno potom podružnice Kmetijske družbe ali kakšne druge organizacije, ki bi pripravo za majhno odškodnino izposojala.

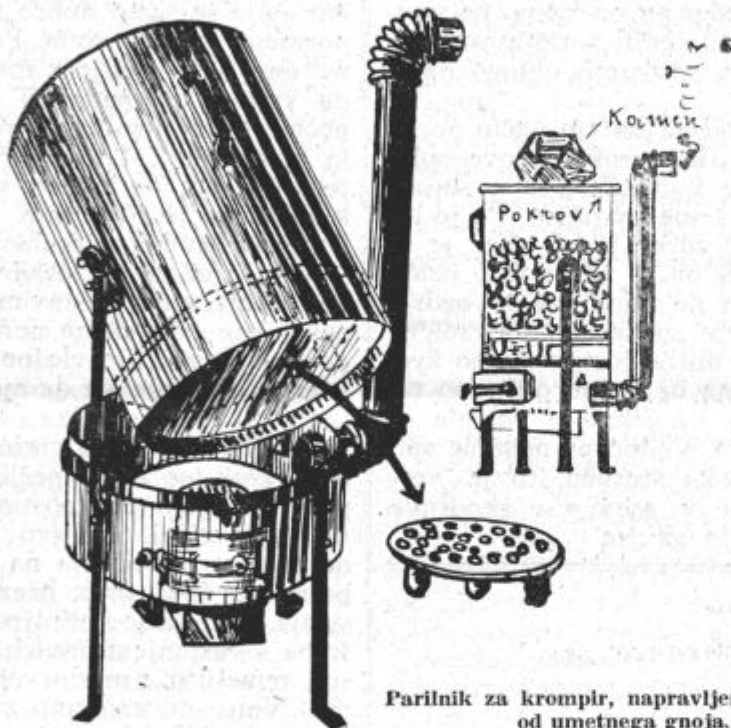
Opomba uredništva: Sterilizator, ki se izdeluje v raznih velikostih, se lahko naroči pri Kmetijski družbi v Ljubljani, ki ga bo priskrbel interesentom od iznajditelja.

Živinarja.

Parilnik za krompir.

Letos so mnogi gospodarji obžalovali, da si niso pravočasno nabavili brzoparilnik. Z njim bi mogli ob izkopavanju krompirja mnogo nagnitih gomoljev rešiti pred popolnim zgnitjem, če bi potem parjen krompir ensilirali. Tako pa je mnogo dragocene

vtaknemo v spodnje dno soda. Da ga moremo na dno pritrditi, rabimo 2 železna obroča, debeline $1\frac{1}{4}$ in $\frac{3}{8}$ col, ki se tesno prilagata na spodnji rob železne cevi. Na vsakem obroču je 6 lukenj za vijake, s katerimi obroče pritrdimo. Eden od obro-

Parilnik za krompir, napravljen iz bobnov od umetnega gnoja.

hrane za prašiče zgnilo, in še jo bo, ker krompir gnije sedaj v shrambah. Iznajdljivi gospodarji pa so si znali pomagati, ter bodo njihova poročila mogoče enemu ali drugemu dala pobudo, da si sam napravi parilnik.

Vzamemo že rabljen ali še dober sod. V srodini ga trdno prepašemo s starim obročem od košesa. V obroč smo poprej pritrdili 1 col debele in 7 colov dolge železne kline, ki nam bodo služili za obdržanje soda na pripravnem ležišču.

Gornje dno odstranimo, v dolnje pa napravimo okroglo odprtino, v katero sodi sledeča železna cev, $2\frac{1}{2}$ mm debele pločevine, ki je spodaj 64 cm in zgoraj 44 cm široka (dolžina plošče je nekoliko večja od višine soda) oblikujemo v cev in robove zakujemo ali še bolje zvarimo. Če robove samo zakujemo, moramo za rob računati še 4 cm širine pri prirezanju pločevine. Cev

čev zvarimo na kraj cevi, ki jo potem vtaknemo v dno. Drugi obroč nataknejo od zgoraj na cev v sodu, tako da se nahajata oba obroča na različnih straneh dna. Skozi luknje na obročih vtaknemo vijake in z matico jih močno privijemo na dno. Pred tem smo med železi in les dna podložili asbest, ker bi sicer les zoglenel! Namesto, da spodnji obroč privarimo k cevi, lahko tudi rob cevi zakrivimo ter stisnemo rob med doljni obroč in dno.

Kovač naj nam napravi okroglo železno rešeto, kot ga rabimo pri peči. To rešeto namestimo 6 cm globoko v cev in sicer z zvodi, katerih eden je čvrsto pritrjen na dno, drugi pa se na nasprotni strani obceji na kavelj. Tako bo mogoče, da odstranimo žerjavico iz rešetke, ne da bi morali sod preveriti. Gorivo mečemo v cev od zgoraj. Kot pokrov nam služi primerno široka železna pločevina, ki ima luknjo za

cev in parilnik je gotov. Obesimo ga na 2 trdno stoječa kola, ali pa napravimo posebno stojalo, da lahko parilnik prestavljamo. Parilnik napojimo s krompirjem in nalijemo toliko vode, da sega do polovice krompirja. Potem zakurimo v cevi in kurimo tako dolgo, da se krompir skuha.

Bolj praktično je zadevo rešil drugi samouk. Uporabil je 2 bobna, v katerih je pred leti kupil apneni dušik. Prvega je odrezal na višino 26 cm, napravil vrata za pečico, spodaj mu je kovač pritrdil rešeto za ogenj, zgoraj pa ga je učvrstil z železnim obročom. Še predal za pepel je spreten kovač dodal. Od 4 železnih nog so dve nasproti si stoječe podaljšane navzgor, ter služijo kot opora za parilnik, ki je napravljen iz drugega bobna. V sod vložimo dvojno preluknjano dno z 8 cm visokimi nogami. Parilnik pokrijemo z železnim pokrovom, ki ga obtežimo s kamnom. Dobro je, če pod pokrov podložimo staro vrečevino, da pokrov bolj tesno zapre parilnik.

V parilnik nalijemo vode le do preluknjanega dna, krompir pa nasujemo do vrha. Slika kaže nekoliko preverjen parilnik, prerež skozi njega in spodaj preluknjano dno.

Ohranitev delovne sile vprežnega goveda.

Znano je, da v času poletnega oranja vprežno govedo pogosto znatno shujša. Tedne in tedne ni miru. Pozimi se debeli, jeseni pa se komaj drži pokoncu. Koliko je potem treba krme, da se zopet popravi in okrepi!

Tako naglo in pogosto močno shujšanje ni neizbežna posledica napora pri delu, kakor se na splošno misli, temveč je to posledica zmot, ki se jim lahko izognemo in ki jih kmet mnogokrat niti ne sluti.

Najbolj razširjena od teh zmot je razvada, da naprežemo živino takoj nato, ko smo jo nakrmili, misleč, da bo živina sita lažje delala. Ne mislimo pa, da prežvekovalnik, v katerem se v naglici nakopiči pogoltna krma, ne more prebaviti redilnih snovi. Če hočemo živino okrepiti, mora krmo preje prežvečiti, nakar dospe v četrto želodec ter v čreva, ki dovajajo hranilne snovi telesu. Le tedaj je krma v stanju okrepiti žival, ki naporno dela, preje ne.

Med trdim delom n. pr. pri globokem oranju, je prežvekovanje prekinjeno. Krma, ki smo jo položili živini tik pred vpreženjem, ostane v prvem želodcu. Napeti želodec močno pritiska na pljuča, da

se ta ne morejo široko širiti in ne morejo regenerirati pri delu razkisano kri. Telesu primanjkuje kisika za proizvodnjo delovne sile. Zato se takoj po prvem večjem naporu pojavi trudnost in živali se močno oznoje. Krmo moramo pokladati najmanj tri do štiri ure, predno živino zaprežemo. Pokladati je treba tečno krmo, suho ali skoraj suho in v zmerni množini. Živini moramo dati časa, da krmo vsaj napol prebavi.

Zjutraj se izogibajmo močnega krmljenja, da ne izgubimo najsvežjih in najkoristnejših ur za delo. Zato pa krmimo izdatno pozno zvečer in pokladajmo zjutraj pred zaprežanjem kaj lahkega.

Po težkem delu ne napajajmo izžejane živine. V zavetrnem hlevu se naj spočije in jo dobro osušimo

in odrgnemo. Ko se umiri, ji položimo najprej krmo in jo napojimo šele po nekoliko grizljajih.

Razumen govedar posveča tudi sicer razne majhne in dragocene paznje živini, da jo ohrani krepko. — Poreže pravočasno in ne preveč parklje; redno jo čisti; dodaja nekoliko krepkih hranil najbolj izdelanim živinčetom; zaprega samo v svežih jutranjih in večernih urah; ne priganja prekomerno pri delu in privoščji živini česte kratke odmore. Toda obzira, ki smo ju najprej navedli, sta najbolj blagodejna in vendar najbolj zanemarjena. Zato naj objasni gospodar to navodilo svoji družini in skrbno nadzoruje njegovo izpolnjevanje, saj bo sicer ravno njegov žep najbolj občutil posledice nepravilnega ravnanja z vprežno živino.

Konjarstvo.

Kako postopamo, če je vprežna oprema ožulila živali?

Mnogokrat se zgodi, da se konji na prsni ali tilniku ožulijo ali jim vprežna oprema kje drugod povzroči sveže rane. V tem primeru bi bilo seveda najbolje, če konje ne bi zaprezali, dokler se jim rane ne zacelijo. V večini primerov pa nujna vprežna dela ne dopuščajo, da bi konji stali. Do sedaj smo bili navajeni, da smo vzeli staro srnino ali zajčje krzno, včasih tudi krpo stare konjske odeje in smo z njimi ovili konjsko opremo, kjer je žulila živali. Dosegli pa smo ravno nasprotno od nameravanega, ker rane

so se le še bolj vnele. Konjsko meso je vroče, izloča vlago (znoj), ovoj na opremi se pod temi okolnostmi strdi, a posledica je, da se rane še bolj ožulijo in ne celijo. Storili bomo bolje, če opremo ovijemo s krpo od stare avtomobilske zračne cevi tako, da bo gumi prišel neposredno na rano. Gumi je namreč slab prevodnik za toploto, ne vpija vlage in znoja, ter se ne strdi. Če povrhu rano dva do trikrat dnevno premažemo z jodom ali kakšno drugo mažo, se bodo rane kmalu zacelile.

Gozdarstvo.

Uspešno izkopavanje drevesnih panjev.

Predvsem nekoliko vprašanj. Kdaj izkopavamo panje za gorivo? Vedno samo ob dolgotrajnem deževju ali v mokrem snegu, če zemlja ni zmrznjena. Katero

Orodje rabimo? Močan kramp ali krampico, lopato, zelo ostro, težko sekirico in staro sekirico z dolgim ročajem.

Kako izkopavamo? Na pobočju najprej razgrnemo zemljo nad spodnjo korenino.

Odsečemo jo tik panja in jo potem s krampom ob panju izrujemo. Isto storimo s koreninami na desno in levo. Tako odstranjujemo korenine, dokler ne pridemo do najmočnejše korenine. Tudi to odrgnemo, ali jo odsečemo 2—3 m daleč od panja. Če panj ni prevelik, ga bomo s pomočjo te korenine že lahko izruvali. Tako izkopan panj nam kaže slika.

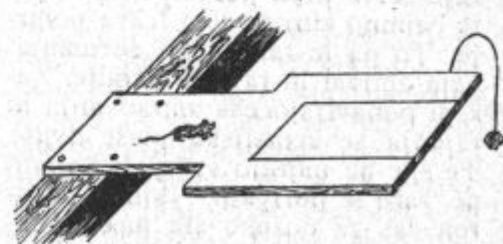

Če bomo postopali, kot je opisano, se ne bo zgodilo, da se bodo kmet, kmetica in hlapec pol dneva mučili okoli malo debelejšega panja. Napačno je korenine pustiti dolge, kot se desikrat vidi. Pravilno obsekan panj se da tudi lažje razsekati. Seveda; orodje mora biti zelo ostro (vsak večer ga je treba nabrusiti pri večdnem delu) in toporiča morajo biti močna in ne prepereča. Če to ne upoštevamo, bomo do štiri časa zgubili s popravljanjem orodja in še delo ne gre prav od rok.

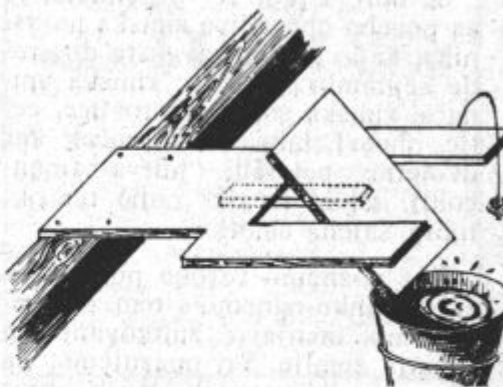
Gospodinjstvo.

Doma izdelane mišolovke.

Miši in podgane niso nikoli dobrodošle, posebno pa ne v sedanjih časih, ko moramo s hrano štediti. Praktičen gospodar si pomaga po sledečem navodilu:

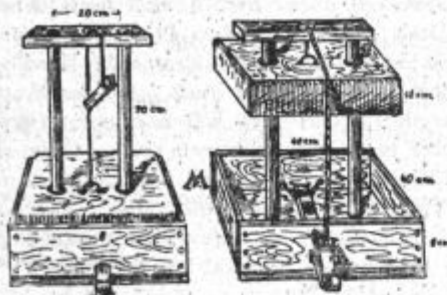

Na tramo, kjer se miši zelo rade sprehajajo, pritrdimo desko, ki smo jo v obliki vilice izrezali. Med kraki vilice se vrti deska, ki se prevrne, čim pride miš do kraja deske. Vabo (košček slanino) obesimo na žico ob skrajnem robu deske. Po žrečnem miška prevrne desko in pade v vodno železnega ali pločevinastega čebra, ki ga

podstavimo točno pod rob. Leseni čeber ne smemo uporabiti, ker miš po lesu more plezati. Levi del deske je za spoznanje težji od desnega, da se zaradi svoje težine sam zapre, ko je miška zdrknila v vodo. Seveda pa ne sme biti pretežak, ker ga sicer miš s svojo težo ne bi mogla potisniti navzdol. Poskus z mrtvo mišjo bo pokazal, ali smo desko pravilno uravnotežili in ali je dosti gibljiva. Da pa se deska zopet vrne v prvotno lego in se ne bi popolnoma preobrnila, brani letva, ki smo jo prebili spodaj na desko, kakor je razvidno na sliki. Poskus nas bo poučil, kako daleč sme ta letvica segati.

Za podgane opisana mišolovka dostikrat ne zadostuje, ker je žival preveč močna.

Za njo uporabljamo past, ki je naslikana v naslednji sliki. Naprava in mere pasti so

razvidne iz slik. Najvažnejši del je tanka letvica na dnu pasti, na katero pritrjemo tudi vabo in pa jeziček, ki mora lahko spodrsniti, kadar podgana vleče za vabo. Letvico privežemo gibljivo na dno pasti. Seveda mora biti tudi zgornja deska primerno debela in težka, da ubije podgano pri padcu. Letvica z vabo naj bo v dolžini na spodnji deski ali pa na zgornji, da pri zaprti pasti ni prostora med njima.

Slike kažejo desno odprto, levo zaprto past. Čim boljše bomo izdelali letvico, zarezo na njej in jeziček, tem bolj bo past občutljiva.

Zavarovanje povrtnine pred pozebo.

Josip Strekelj

Znano je, da snežna odeja varuje setve pred pozebo in da brez te ozimno žito in celo trava pomrje. To pa le takrat, ko se menjava zmrzal in tajanje zemlje. Zaradi ponavljajočega zmrzovanja in tajanja se zemeljska plast dviga. Te sile ne morejo vzdržati korenine, zato se potrgajo. Najbolj nevaren čas za pozebo sta meseca februar in marec, ko ponoči zemlja zmrzuje in se podnevi taja. Čim večkrat se to ponavlja, tem večje je zlo. V lahki zemlji je še večja nevarnost, kakor v težki. Ako sneg pokriva zemljo, se ta menjava toplote ne vrši, in so setve spodaj zavarovane.

Še bolj, kakor setve ozimine, je za pozebo občutljiva zimsko povrtnina, ki jo sejemo avgusta do srede septembra. To so: zimsko spinača, zimsko solata, motovilec, zelje, ohrovt, lukec in korenček ter dvoletne peteršilj, blitva (mangold), zeleni tržaški radič ter oktobra sajena šalotka.

Ker poznamo vzroke pozebe, se škode lahko ognemo s tem, da preprečimo menjavo zmrzovanja in tajanja zemlje. Saj opazujemo, da na severnih, senčnih legah, kjer podnevi ne ogrevajo sončni žarki, da bi se zemlja tajala, je pozeba neznatna, med tem, ko je na odprtih legah, v letih, ko ni snega,

ob visoki toplini podnevi in nizki ponoči uničujoča. Ko tedaj v pozni jeseni ali pozimi prvič zemlja zmrzne in ker ne predvidevamo vremena, odenemo povrtnino s smrekovimi vejami, dračjem in tudi s stebli enoletnih cvetlic in trajnic v toliko, da je zasenčena in zavarovana pred sončnimi žarki. S tem preprečimo ponavljanje zla tajanja in zmrzovanja. Prav tako odenemo šipe na mrzlih gredah (tudi z deskami), kadar noter zemlja zmrzne, ako gojimo v teh kakor zimsko povrtnino. Odkrijemo jo bodisi na prostem ali v mrzlih gredah pa še-le tedaj proti pomladi, ko ta nevarnost mine. Ob toploti se tudi obudi rast povrtnine, kar jo še bolj omehkuži, da propade.

Lansko leto sem gojil nekoliko blitve na odprti legi in nekoliko na senčni severni, kjer je bila zemlja stalno zmrzla do pomladi. Odel nisem ne ene ne druge. Na severni legi je prav dobro prezimila, na odprti pa, razen par rastlin, vsa pomrla. Pri poskusu z zimsko solato, sejano v začetku septembra in presajeno v začetku oktobra v lahko zemljo, je tista, ki sem jo odel z vejevjem in deloma s stebli cvetlic prezimila 90%, neodeta pa le 10%. Odeja ne varuje toliko pred mrazom, temveč pred škodljivo menjavo toplote.

vost je zavedena možnost, da so zadružniki v razmerju svojega poslovanja z zadruzo deležni na poslovnem pribitku v obliki ristorna. Že ta občni zbor bo prvič sklepal, koliko naj se zadružnikom vrne od doseženega dobička.

V preteklem letu je K. D. poglobila svoje trgovsko poslovanje in je dokupila nove nepremičnine ali preuredila dosedanje, da bi se omogočilo bolj intenzivno trgovsko delovanje. Novi nakupi in novogradnje so stale din 1.365.000.—, adaptacije starih nepremičnin pa din 228.000.

Število podružnic, ki jih je 330, je ostalo v letu 1940. nespreme-

Novi predsednik Kmetijske družbe
g. Ivan Pucelj

njeno. Število zadružnikov znaša 11.032, ki pa še vedno narašča. Kmetijska družba je tudi lani izdajala redno svoje glasilo »Kmetovalec«. Zelo se je priljubil tudi kolektor, ki ga namerava uredništvo tudi v bodoče redno izdajati.

Trgovsko poslovanje se je v preteklem letu povoljno razvijalo, čeprav lani K. D. ni imela toliko prometa pri živini, jabolkah in nekaterih drugih kmetijskih pridelkih. Celokupen promet prodanega blaga se je v tem letu napram predhodnem povečal za 13%, ali skupno Din 22.366.463,92, kar je v glavnem pripisati večji prodaji zdravilnih zelišč in poljedelskih strojev.

Bilanca izkazuje Din 214.383.423,24 celokupnega prometa, kar dokazuje, da je Kmetijska družba važna zadružna ustanova našega kmeta. Poslovni prebitok je znašal dinarjev 71.662,81.

Društvene vesti.

Občni zbor Kmetijske družbe.

Dne 21. avgusta 1941 je imela Kmetijska družba svoj redni občni zbor, ki ga je vodil v odsotnosti predsednika g. Hočevar Franc, katerega so navzoči delegati kot predsedujočega izvolili. Po uvodnih for-

malnostih je skupščina prišla takoj na dnevni red.

Iz poročila upravnega odbora posnemamo, da posluje zadruza od 1. julija 1940 po na lanskem občnem zboru sprejetih pravilih. Kot no-

Poročilo nadzornega odbora, ki ga je prečital Dr. Spiller-Muys, ugotavlja, da se bilanca ter račun zgube in dobička popolnoma strinjata s posameznimi postavkami v knjigah in s prilogami, ki sta jih našla v popolnem redu. Poročilo tudi podrobno analizira posamezne postavke bilance ter računa zgube in dobička.

Ravnatelj ing. Ferlinec prečita nato predloge upravnega odbora in nadzornega odbora, nakar sklene občni zbor soglasno, da se odobri predloženi računski zaključek za leto 1940., poda razrešnica glavnemu in nadzornemu odboru in da se sprejmejo vsi predlogi glavnega odbora.

Ker predlogov in pritožb zadružnikov ni bilo, odpade ta točka dnevnega reda.

Pri naslednjih volitvah vseh članov upravnega in nadzornega odbora so bili izvoljeni:

V upravni odbor gg.: Pucelj Ivan, Mravlje Milan, Kronovšek Ivan, Bajuk Martin, Globevnik Ivan, Hočewar Franc, Kreft Vladimir, Saje Alojzij in Verbič Josip; kot namestniki pa gg.: Gnezda Franc, Kanc Avgust, Kulovec Ivan, Modic Jakob, Pašansky Albin; v nadzorni odbor gg.: Dr. Spiller-Muys, Meden Anton, Joras Anton, Remžgar Ivan, Vrhovec Stanko; kot namestniki pa gg.: Klinc Ladislav, Kováč Jakob, Vrenik Josip.

Ker obstoja po pravilih pri Kmetijski družbi tudi širši odbor, ki ima posvetovalno pravico, je bilo v ta odbor izvoljenih še 21 uglednih zadružnikov in sicer gg.: Babnik Valentin, Berlan Martin, Bregar Alojzij, Bukovec Leon, Bučar Ladislav, Amdolšek Matej, Avšič Anton, Dr. Goljar Srečko, Gregor Alojzij, Jerman Ivan, Konda Ivan, Majcen Franc, Novak Martin, Petkovšek Martin, Ponikvar Franc, Prosen Franc, Radkovič Anton, Šilc Jakob, Šteblaj Alojzij, Tomšič Hubert, Zailar Jože.

Vse izvolitve so bile soglasne.

Nato je podal ravnatelj ing. Ferlinec kratko poročilo o stanju zadruge po razdelitvi njenega delokroga na Italijo in Nemčijo, pri čemer je poudarjal, da je ostalo pod Nemčijo pretežno del premoženja. To premoženje upravlja komisar Nemčije, ter dokončana rešitev o njem še ni padla. K. D. je prijavila vse terjatve in dolgove izven Italije Viso-

kemu Komisarju Ljubljanske pokrajine in upa, da se bo to vprašanje v kratkem rešilo. Poslovanje v novih prilikah je težko, posebno ker še ni urejen promet z inozemstvom.

K debati se je oglasilo več delegatov, ki so dajali svoje pobude in misli o bodočem delu zadruge.

Ko se ni nobeden več oglasil k besedi, je predsedujoči zaključil uspeli občni zbor.

Na seji upravnega odbora z dne 26. avgusta 1941 se je odbor konstituiral in izvolil za svojega predsednika g. Ivana Pucelj-a, znanega za služnega javnega in zadružnega

delavca, a za podpredsednika g. Mravlje Milana. Novi odbor je tudi sklenil, da se izreče zahvala vsem članom bivšega glavnega in nadzornega odbora, ki so dosedaj vzorno vodili zadruge. Posebno velja to zaradi razmer onemogočenemu sedanjemu dolgoletnemu predsedniku g. Detelu Otonu, ki je zadruzi predsedoval v eni izmed njenih najtežjih dob obstoja in zadružnemu predsedniku nadzornega odbora g. Sancin Ivanu.

Isti dan je izvolil tudi nadzorni odbor novega predsednika v osebi g. Dr. Spiller-Muysa, znanega sodelavca v kmetiskem gospodarskem življenju.

Podružnicam!

Letos bo na splošno primanjkovalo prepotrebne olja, brez katerega posebno kmetiska gospodarstva ne morejo izhajati. Do sedaj je bila pri nas navada, da bučnice nismo zbirali, temveč smo jih z bučami vred pohranili živini.

Da bi se omogočilo članom in sploh kmetovalcem naše pokrajine, da se oskrbe z jedilnim oljem, je Kmetijska družba našla možnost za skupno predelavo bučnic v olje. Radi tega naj kmetovalci bučnic ne zavržejo ali pokrmijo svinjam, temveč naj jih očistijo in potem sušijo. Sušijo se ali na zraku ali pa na kmečkih pečeh z večkratnim mešanjem. Ko bodo bučnice posušene, jih bo Kmetijska družba prevzela in potem skupno dala predelati v olje. Po rezultatu pridelave olja bodo potem kmetovalci sprejeli olje preko podružnic v zameno. Vsaka podružnica naj da v vsem svojem okolišu razglasiti pred cerkvijo, da zbira bučnice radi skupne predelave v olje. Zainteresira naj tudi vsa šolska upravitelstva in jih naprosi, da prečitajo oglas tudi šolskim otrokom in da to skupno akcijo vsestransko podpirajo.

Podružnice opozarjamo, da je prispela nova pošiljatev planetov in priznanih Sakovih plugov in sicer obračalnih plugov št. 7 in navadnih plugov št. 6. Na zalogi imamo superfosfat, ki stane fco. Ljubljana pri odjemu čez 5.000 kg Lir 61.— za 100 kg, pri manjšem odjemu Lir 63.—. Amonijev sulfat (dušičnato gnojilo) stane pri odjemu čez 5.000 kg Lir 120.—, pri manjšem odjemu Lir 130.—. Kalijeva

sol je naročena in jo pričakujemo v teku novembra. Pozivamo podružnice, da zberejo naročila za skupno dobavo čim prej, ker zaloge bodo omejene in ne vemo ali bo spomladi dovolj gnojil na razpolago. Pričakujemo v kratkem tudi nove pošiljateve strojev kot: žitočistilnikov, sejalnic, reporeznic, jabolčnih mlinov, slamoreznic in drugega orodja, ki bodo članom na razpolago dokler zaloga traja.

Kmetijska družba.

Špedicija **Turk** Ljubljana

prevzema:

OCARINJENJE

vsakovrstne robe hitro in po najnižji tarifi. Vse informacije brezplačno. Telefon interurban 24-59 Vilharjeva cesta 33 (nasproti nove carinarnice).

PREVAŽANJE

vsakovrstnega blaga v Ljubljani in izven. Ljubljane z vozovi kakor tudi z avtomobili. Telefon interurban 21-57. Masarykova cesta 9 (nasproti tovarnega kolodvora).

KMETIJSKA DRUŽBA V LJUBLJANI

kupuje:

hrastov mah, trobentica koren, lapuh cvet, krhlika lubje, sladke korenine, arnika koren, po najvišjih dnevnih cenah.

Inserati se računajo po naslednjih cenah:

$\frac{1}{32}$ strani = Lir 19.- + Lir 1.- ogl. takse
 $\frac{1}{16}$ " = " 38.- + " 2.- " "
 $\frac{1}{12}$ " = " 57.- + " 3.- " "

$\frac{1}{8}$ strani = Lir 75.- + Lir 5.70 ogl. takse
 $\frac{1}{4}$ " = " 152.- + " 11.40 " "
 $\frac{1}{2}$ " = " 304.- + " 11.40 " "

1 cela stran = Lir 608.- + Lir 22.80
 oglasne takse
 (26 × 20 cm = 520 cm).

Priloge listu se računajo za vsakih 1000 komadov 38 Lir.

Mala naznanila.

Le proti predplačilu, vsaka beseda 20 cent., najmanj 5 Lir z oglasno takso.

Upravištvu ne prevzame posredovanja.
 Vsakega 12. v mesecu se zaključi sprejemanje oglasov za prihodnjo številko.

Brinje in fige za žganjekuho

ima na zalogi trdka IVAN JELACIN, Ljubljana, Aškerčeva cesta 1, telefon 26-07. 1

**OGLASI V »KMETOVALECU«
 IMAJO VELIK USPEH**

Fige za žganjekuho

dobite najceneje pri Ant. Krisper-coloniale, Ljubljana, Tyrševa (Dunajska) cesta 31. 19

**Posetite
 kavarno »TABOR«
 v Ljubljani**

Docent dr. L. Matko:

»Skrivnosti človeškega telesa«

V vsebini knjige obravnava razne telesne pojave, ki vplivajo na to, da se človek razvije v pritlikavca ali velikan, da se zmečkajo kosti, se žensko telo prelevi v moškega in obratno, se določi spol itd. Knjiga obsega 218 strani in 81 slik, ter stane vezana din 76, broširana din 64.

Dobi se pri: J. Blasnik nasl., univerzitetna tiskarna, litografija in kartonazna, d. d., Ljubljana, Breg 10-12.

SLOVENIA TRANSPORT JOSIP L. ŠILIH

ŠPEDICIJA — MEDNARODNO TRANSPORTNO PODJETJE ZA IZVOZ IN UVOZ BLAGA

LJUBLJANA

MIKLOŠIČEVA C. — TEL. 27-18, 37-18

Obava izvoznega in uvoznega ocarinjenja na carinskih postajah Ljubljana, Jesenice, Rakek, Maribor, Sušak — Železniški in carinski biro — Tarifna obvestila — Vse železniške in carinske informacije brezplačno.

Kmetovalci na Barju!

Za prihodnje leto želimo pri Vas zasejati najmanj
1000 HEKTAROV

s sončnicami za izdelavo jedilnega olja.

Dajemo prednost travnikom in pašnikom, ki so varni pred dalje časa trajajočo poplavo.

Vsa potrebna navodila za sejanje in seme za setev boste dobili pri nas. Na željo bomo preskrbeli tudi umetna gnojila.

Jamčimo za odkupno ceno, ki Vam bo zagotovila lepo donosnost. Kdor se bo že letos odzval, bo imel tudi v prihodnjih letih prednost, kajti sončnice bomo **STALNO GOJILI**.

Vsaka večja vas bo imela po enega kmetovalca kot našega poverjenika.

Ker je za ledino potrebno jesensko oranje, prosimo, da se interesi takoj javijo poverjeniku ali pa z dopisnico na tovarno olja

HROVAT & KOMP., Ljubljana

(Palača Ljubljanske kreditne banke) — III. nadst.

Medicevo

barvo za obleko

znamke »MERAKL« za barvanje bombaža, volne, polvolne, svile, polsvile in platna

DOBITE ZOPET POVSOD!

Izdeluje tovarna MEDIC — ZANKL
 Ljubljana, Resljeva c. 1

ZAHTEVAJTE PRI VAŠEM TRGOVCU »NAŠ ČAJ«!**Mešanica domačih čajnih rastlin!**

Najboljši nadomestek za inozemske čaje!

Naprodaj pri:

KMETIJSKI DRUŽBI r. z. z o. z.
V LJUBLJANI

Izhaja 15. v mesecu. — Cena listu skupno s koledarjem Lir 13.30; za inozemstvo Lir 17.10 letno. — Posamezna številka Lir 1.50. — Uredništvo in upravištvu v Ljubljani, Novi trg štev. 3. — Za uredništvo odgovarja: Ing. Bogdan Ferline. — Izdajatelj za Kmetijsko družbo: Ivan Pucelj. — Tisk Narodne tiskarne d. d. v Ljubljani. — Odgovoren Fran Jeran.